

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
ingaaende op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOJTEN Azn., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contrubueren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan allen wordt gratis het Weekblad toezonden.

Om lid te worden vulle men onderstaand formulier in, en zende het aan het bureau der Vereeniging, Heerengracht 4 Den Haag.

De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
donateur-trice _____ te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van
f _____ den 190
Handteekening: _____
Straat of gracht: _____

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De 4e Groep-Tentoonstelling. — Weekoverzicht. — Oost-Indische Berichten. — West-Indische Berichten. — Het Indische kind in Nederland. — Het reglement op de drukwerken in Ned-Indië. — Correspondentie. — Inhoud van Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Feuilleton. — Mail.

Mededeelingen.

I. Van het Hoofdbestuur:

Ten vervolge op de mededeeling in het vorig nummer, laten wij hieronder volgen een van het Bestuur der Nederlandsch-Indische Vereeniging „Oost en West” ontvangen schrijven:

Weltevreden, 22 Juli 1902,
Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage,

M. M.

Als vervolg op ons schrijven d. d. 8 Juli, deelen wij Uw Hoofdbestuur beleefd mede, dat in de Algemeene Vergadering, Zaterdag avond 19 Juli gehouden, met algemeene stemmen is besloten de Afd. „Ned. Indië” te veranderen in de Ned. Ind. Vereeniging „Oost en West”. In diezelfde vergadering werden de concept statuten, waarvan wij u spoedig een gedrukt exemplaar hopen toe te zenden, goedgekeurd en werd ook besloten de goedkeuring van de Regeering op die statuten en tegelijk rechts-persoonlijkheid aan te vragen. Een rekest om een jaarlijksche subsidie van 10.000 gld en een bedrag van f 10.000 in eens voor de permanente tentoonstelling is reeds verzonden.

FEUILLETON.

IN DE DESSA.

(Vervolg.)

Bij de hoogere inlandsche hoofden is 't ten opzichte van meubilering en inrichting hunner woningen geheel anders gesteld en hebben vooral de regenten sinds onheugelijke tijden hun „dalems” (woningen) geheel op 'n Europeesch ingericht. Dit neemt echter niet weg, dat er onder hen nu nog gevonden worden, die, in zeer intieme kring, het oud Javaansch gebruik blijven huldigen en bijv. bij hun maaltijden niet op een stoel aan tafel zitten, maar op den grond op uiterst fijne matten, waarover een mooi tapijt wordt gespreid, terwijl de spijzen op een heel lage tafel, niet hooger dan een paar decimeters, worden opgediend. De bediening geschiedt dan op een eigenaardige wijze: het aandragen der schotels en het verwisselen van borden enz. mag niet staande geschieden, zulks zou oneerbiedig zijn; het bedienend personeel moet zich hurkend blijven verplaatsen en hurkend blijven loopen, tot op een eerbiedigen afstand van het zittend hoofd; dan eerst is 't gepermitterd recht op te staan.

Langzamerhand hebben de Europeesche manieren ook bij de mindere hoofden burgerrecht verkregen en is zelfs de minste mantrië (opzichter) naar onze wijze ingericht. Men zal nu met een lantaarn moeten zoeken naar een *wodono* (districts-hoofd), zoals ik er een in mijn kinderjaren heb gekend, wiens woning wel geheel Europeesch was ingericht,

„Wij moeten het ijzer smeden nu het heet is”. Onze Indische Vereeniging zal dus voortaan naast de Moeder-vereeniging in Nederland werken, ter bereiking van hetzelfde doel. Maar om krachtig te kunnen arbeiden, moesten we onafhankelijk zijn. Wij zullen ons echter blijven beijeren om de Moedervereeniging in alle opzichten te steunen en hulp te verleenen. Hoe de verhouding moet geregeld worden, is moeilijk in bijzonderheden aan te geven, zoolang wij de meening van uw Hoofdbestuur niet kennen.

De heer Abendonon stelde aan de algemeene vergadering nog voor, het Bestuur te machtigen den warmen dank te brengen aan de Moedervereeniging, en haar Hoofdbestuur, die het aanzijn hebben gegeven aan onze Vereeniging. Dit voorstel werd met applaus aangenomen en het is ons derhalve een aangename taak uw Hoofdbestuur, en in het bijzonder de Presidente, Mevr. van Zuylen den dank onzer vereeniging over te brengen voor alles, wat zij in het belang van de Afd. Nederlandsch-Indië gedaan heeft. Dat de nieuwe Vereeniging zich in uw gunst aanbeveelt, behoeft wel geen betoog.

Met groote waardering kunnen wij ook thans weder de goede ontvangst erkennen van uw laatsten wissel, groot f 500, terwijl de afd. Rotterdam ons verraste met een wissel ad. f 2000 voor de noodlijdende bevolking. Zoodra onze voorzitter van zijn inspectie reis, welke hij nog deze week hoopt te ondernemen, teruggekeerd is, zullen wij u mede deelen, op welke wijze weder een deel der fondsen besteed zijn.

Met gevoelens van hoogachting,
H. J. W. VAN LAWICK VAN PABST,
President.
Th. J. A. HILGERS,
Secretaris.

De 4e Groep-Tentoonstelling

Op Woensdag 20 December, des n. m. half drie, waren in de Witte Zaal van het Koninklijk Paleis op den Kneuterdijk te 's-Gravenhage een zestigtal dames en heeren — meest allen inzenders — bij elkander, uitgenoodigd door de Afdeling 's-Gravenhage tot het bijwonen der opening van de 4e Groep-Tentoonstelling van „Oost en West”, die van *Vlechtwerk* in bamboe, rottan en andere materialen, waarbij als aanhangsel tot de het vorige jaar gehouden tentoonstelling der 3e groep, gevoegd zijn eenige pelang's en kain kembangan, alsook kaartweefsel.

De presidente der Afdeling, tevens ook die der 5e commissie, aan welke de inrichting der tentoonstelling was toevertrouwd, sprak de aanwezigen toe met de woorden:

„Heeren en Dames!

Wij hebben U voor heden uitgenoodigd om met het Bestuur der Afdeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West” de IVe Groep-Tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid te openen; wij stellen het zeer op prijs, dat U allen aan die uitnodiging gevolg hebt gegeven.

In de eerste plaats brengen wij Hare Majesteit de Koningin, die ook nu weder deze zalen tot onze beschikking stelde, onzen eerbiedigen dank.

Verder betuigen wij onze groote erkentelijkheid aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, die ons de vergunning gaf uit 's Rijks Ethnografisch Museum eenige voorwerpen in bruikleen te ontvangen, aan den gemeenteraad der stad Delft, die ons vlechtwerk afstond uit de collectie der voormalige Ind. Instelling, aan het Koloniaal Museum, aan het Genootschap Na-

maar die toch niet al te best met vork en lepel wist om te gaan. Die onbekendheid met ons eetgereedschap kwam op een deftig diner — zoals een diner in de binnenlanden deftig kan zijn — schitterend voor den dag. Onze *wodono* had reeds heel veel wilskracht getoond bij het prikken naar een krieltje, maar het recalcitrante aardappeltje ontglipte hem telkens, hij kon het maar niet te pakken krijgen. Het spelletje verdroot hem ten laatste en met een handigen greep ving hij het met de vingers op, reeg het aan de vork en eerst toen kon hij het den weg van alle aardappelen laten volgen.

Van onze kleeding heeft de *dessaman* zowat niets overgenomen. Zijn korte broek en *kain* (heupdoek) zijn nog dezelfde, als die van zijn oer-oudergrootvader, ook zijn *badjoe* (jas) is vrij wel van hetzelfde nit gebleven. Het eenige onderscheid zit 'n daarin, dat hij nu nog maar weinig eigen geweven stoffen, van zeer stemmige kleur draagt en zich geworpen heeft op geïmporteerde batik's en katoentjes, in meer heldere kleuren. De Javaan-stedeling daarentegen vertoont zeer veel neiging om in zijn kleeding zoo dicht mogelijk bij den Europeaan te komen. Een lange pantalon en een atjeh-jas aan te hebben is voor hem een groot genot, heeft hij daarbij het geluk om een blauwen bril op zijn neus te kunnen zetten, dan is zijn ideaal bereikt. In zijn zucht om zich *stjoro lankho* te kleeden wordt hij door de Chineezen aangemoedigd. Indien de dandies onder dezen hun staart afsneden, zou men geen onderscheid meer tusschen Chinees en Europeaan zien, tenzij zijn mongoolsche oogten hem verraden. Van de Chineesche officieren is 't niet te verwonderen, dat zij er een nchtige aan dood hebben om bij officiële gelegenheden zich met hun zwart, onpraktisch, zweetverwekkend zoogenaamd groot teneu, dat hen bovendien niet imperatief is

tura Artis Magistra, aan de zendeling-Musea te Utrecht en te Rotterdam, aan den Hortus Botanicus te Leiden, aan de Rotterdamse Diergaarde en aan de Theologische school te Kampen voor de ons verleende hulp.

Aan die verschillende instellingen, aan de bereidwilligheid harer directeuren en conservators, zoolwel als aan de vele particuliere inzenders, die ons tijdelijk hune bezittingen aan vlechtwerk wilden afstaan, — van wie vele thans hier tegenwoordig zijn, terwijl enkele door uitstedigheid verhinderd zijn te komen, — is het te danken, dat de tentoonstelling nu zoo volledig is, als U haar straks zult zien. In de goed verlichte, ruime zaal komt het een en ander tegen een grijzen achtergrond zoo voordeelig mogelijk uit, de rangschikking heeft van de verschillende streken van herkomst plaats gehad, om vergelijking en studie te vergemakkelijken. In de heer J. A. Loebër hebben wij een bekwaam en ijverig medewerker gevonden, die de samenstelling van den omschrijvende catalogus op zich heeft willen nemen, terwijl Jhr. L. C. van Panhuys daaraan eene toelichting betreffende het West-Indisch vlechtwerk toevoegde; de heer C. M. Pleyte eene beschrijving gaf van een complete collectie Bageleensche matten door hem ingezonden en de heer G. P. Rouffaer de schatten door hem afgegaan zelf omschrijft.

Aan den heer Loebër in het bijzonder en aan dit drietal heeren onzen bijzonderen dank.

Voor hen, die werkelijk nut uit de tentoonstelling willen trekken zal het gebruik van de catalogus onmisbaar blijken, en opdat hij in veler handen zou komen, stelden wij den prijs zoo laag mogelijk. Hun, die wat meer van de techniek van het vlechtten willen weten, kan ik nog aanraden kennis te maken met het dezer dagen ter gelegenheid dezer tentoonstelling bij de firma Kleinmann te Haarlem verschenen werk van den heer Loebër, getiteld: „Het Vlechtwerk in den Indischen Archipel”, dat van fraaie illustraties voorzien is.

Zal de tentoonstelling, die heden geopend wordt, op een druk bezoek mogen rekenen?

In dit opzicht heeft „Oost en West” tot nu toe nogal teleurstelling ondervonden. Ik spreek nu niet van de kleine geldelijke verliezen, die wel weer goed werden gemaakt door de toetreding van nieuwe leden, maar ik heb het doel van ons werk op het oog: propageeren van de kennis onzer koloniën onder het gansche Nederlandsche volk!

Het is geen wonder, dat dit doel ook in dit opzicht slechts zeer langzaam bereikt kan worden; het meendeel der Nederlanders, zelfs onder degenen, die langeren tijd in Indië verblijft hielden, staan er zoo geheel vreemd voor. Er bestond de algemeene belangstelling reeds, ook voor de Ind. kunstnijverheid, dan konden wij ons immers de moeite besparen, om er in het bijzonder de aandacht op te vestigen. Juist de sluimerende of de nog ongebooren belangstelling zoetjes aan op te wekken, is ons streven.

De toegangsprijzen zijn nu zoo laag gesteld, dat zij niemand behoeven af te schrikken.

Ook deze keer is het Tentoonstellings-bestuur trouw gebleven aan het stelsel der 5e commissie, — de commissie, die zich tot taak heeft gesteld de Indische Kunstnijverheid te bevorderen, in de eerste plaats door haar aan het groote publiek bekend te maken, — en iedere soort van arbeid *afzonderlijk* ten toon te stellen, waardoor telkens op iedere techniek in het bijzonder het volle licht kan vallen, iedere eigenaardige bewerking in haar geheel kan worden bestudeerd, de kenmerkende eigenschappen van ieder soort werk in het een deel van de archipel met dat in een ander deel kunnen worden vergeleken en naar verdienste worden gewaardeerd. Drie jaar geleden zijn wij zoo begonnen met de wapensmedkunst en de daarmee verbandhoudende versieringskunst, daarop volgden de andere metaalbewer-

voorgeschreven, te omhangen. Hier ter stede — en ik veronderstel, dat dit gebruik ook wel elders zijn weg zal gevonden hebben — zijn die officieren bij groote *koempoelans* (samenkomsten) dan ook *of* gekrokt, *of* gelang-jast. Hoe evenwel een regent 't in zijn hoofd kan krijgen onze stijve, van wansmaak getuigende, lakensche stalenpen te verkiezen boven de stemmige, eenvoudige en toch zoo keurig kleedende javaansche kleederdracht, is mij een raadsel. Bij de komst van den G.-G. te Semarang zag ik op het galabal in de sociëteit een regent in een rok en stak hij lang niet gunstig af bij zijn collega's, die zich terecht aan de beproefde nationale kleeding hielden. 't Was dan ook — ik zal maar zeggen — een zeer eigenaardig verschijnsel iemand met een hoofddoek op, in een rok te zien rondkuieren; was hij een stap verder gegaan en had hij zich bij een van onze haarkunstenaars een westersche coiffure laten knippen, dan zou zijn verschijning niet zooveel opzien hebben gebaard. In Djokja hebben eenige prinsjes uit het huis Pakoe Alam reeds lang gebroken met de gewoonte het hoofdhaar lang te dragen en komt bij hen het officierscostuum dan ook beter tot zijn recht, want een militaire pet of helmhoed boven op een hoofddoek, al is die strak om het hoofd gebonden en van zwart katoen, om zoo min mogelijk in het oog te loopen, kleedt heelemaal niet en doet denken aan de bekende porte brisée deur, die van boven en van anderen opengaat.

Nog minder dan onze kleeding zijn de westersche denkbeelden der gezondheidsleer in de *desa* gedrongen. Men doet geen stap in de binnenlanden, of overal grijzen de meest tegen de hygiëne indruisende toestanden ons aan. Beginnen we maar in een *waroeng* (garkeuken) rond te zien: aan de *bakool* (mand), waarin de gekookte rijst geborgen is, plakken nog eenige verdroogde korrels van gisteren of eergisteren, de

kingen, verleden jaar batik's en weefsel, weefsel vooral, en nu de kunst, die eigenlijk het weven is voorafgegaan, de vlechtkunst. Naar wij hopen zal het haar ten goede komen, dat zij als Asschepeotster haar door uiterlijke schittering meer in het oogvallende zusters vóór liet gaan, want even als in het sprookje zal het blijken, dat zij in haar eenvoud toch waarlijk niet van minder goeden, onvervalschen bloede is.

Zoolwel in Oost- als in West-Indië neemt het vlechtwerk in het volksleven een belangrijke plaats in; het materiaal dat er voor noodig is, wordt in die tusschen de keerkringen gelegen lands ruimschoots aangetroffen, is daardoor niet kostbaar en past zich geheel aan bij de eenvoudige leefwijze der natuurvolken, die er hune woningen, zoolwel wat de wanden als wat de stoffering betreft, naar hartelust mee kunnen versieren.

En juist dit naar *hartelust* heeft zijn stempel gedrukt op het vlechtwerk. Als wij straks te zamen het tentoongestelde gaan bekijken, zal het U opvallen, dat zoovele der voorwerpen, meest alle van dagelijksch gebruik, uitmunten door fraaiheid, van vorm, kleur en teekening, getuigenis afleggend van de liefde, waarmede ze werden vervaardigd en tevens van den aangeboren kunstsmak van de Inlanders van daarginds en van hune, vooral *hare* — want het leeuwenandaal in het vlechtwerk komt der vrouw toe — door veelvuldige oefening verkregen groote bedrevenheid in het vak.

Om een zoo duidelijk mogelijk overzicht te geven, is deze tentoonstelling in verschillende onder-groepen verdeeld:

Groep I toont u de verschillende materialen, waarmede gevlochten wordt.

Groep II de bewerking van dat materiaal, de verschillende vlechtstagen, enz.

Groep III de gevlochten gebruiksvoorwerpen.

Groep IV is meer in het bijzonder aan de versiering van het vlechtwerk gewijd.

Groep V beslaat het West-Indische vlechtwerk, dat een geheel eigenaardig karakter draagt.

De drie volgende groepen zijn een aanvulling van onze weefsel-tentoonstelling van verleden jaar. U zult er weefselversieringen zien, die toen ontbraken n. l. het pelanggi-werk en de kain kembangan. Verder het kaartweefsel, een techniek, die eerst kortelings door eene Duitsche dame ontdekt is en nu blijkt ook in onze archipel te worden toegepast, benevens een ikat-toestel. Zij, die onze vorige tentoonstelling hebben bezocht, zullen zich herinneren, dat toen het ikat-weefsel de *clou* was, zóó, dat menige bezoeker, zoodra hij de zaal binnenkwam vroeg: waar is *ikat*? Nu zijn wij zoo gelukkig u een compleet ikat-toestel te kunnen tonen.

Reeds bij onze vorige tentoonstellingen heb ik er op gewezen, dat ons huidige werk, slechts een voorbereiding is, om later te geraken tot permanente tentoonstellingen, zoolwel in den Haag als in andere groote steden, waarbij gelegenheid zal zijn tot verkoop en nabestelling. In dit opzicht is onze vroegere Afdeling Ned-Indië ons reeds voororgaan. Na een practisch uitmuntend geslaagde tentoonstelling te Weltevreden, waar véél werd verkocht en nabesteld, heeft zij besloten op dit gebied aan het werk te blijven en toen zij meende kans te hebben daartoe een flinke regeeringsubsidie te krijgen, waartoe rechtspersoonlijkheid noodig was, heeft zij zich als afzonderlijke vereeniging geconstitueerd onder den naam van Nederlandsch-Indische Vereeniging „Oost en West”, niet met het doel om gescheiden van ons te arbeiden, maar rekenende op blijvende samenwerking. Juist alleen door de gestadige voeling, die er steeds gehouden zal worden tusschen het gemeenschappelijk streven hier en ginds, zal het groote doel kunnen worden bereikt.

En nu dames en heeren, meen ik u geduld reeds lang genoeg, op de proef te hebben gesteld en noodig ik u uit het bijgebrachte in oogenschouw te nemen. Mag ik u verzoeken mij te willen volgen.

Door allen werd aan de uitnodiging van de presidente

rijst zelf is daarentegen spierwit, als gevolg van een uitermate zeldzame behandeling bij het koken. De koper ontvangt zijn portie in een pisangblad, en als om te tonen, dat de waronghoudster steeds reinheid betracht, veegt zij het blad eerst af, vóór er de rijst op te doen. Maar dat afvegen gaat weér op een eigenaardige wijze, zij drukt n. l. het blad met de linkerhand zacht tegen haar *saroeng* (beenkleed, ter hoogte van de dij en trekt het met de rechter daar tusschen door. Heeft die *saroeng* reeds eenige dagen dienst gedaan, zoolas zeer vaak gebeurt, dan kan men zich levendig voorstellen, dat het aldus behandeld blad een menschenlichtje opneemt, dat voor ons niet erg appetijtwekkend is en al te piquant zou zijn. De *ieroes*, — lepel van klapperdop met een langen, houten steel — die in den sajoerpot steekt, draagt alle kenteekenen, dat ze nooit een ernstige waschkuur heeft ondergaan, evenzoo het eenige mes, gewoonlijk van inlandsch maaksel, niet bepaald verroest, maar toch zwart van kleur en spottend met de eerste vereischte, die men aan zulk een instrument stelt, door zoo bot te zijn als een bezemsteel.

Terwijl er nog een stukje visch aan kleeft, na de bediening van een vorigen klant, wordt er een stuk *tempé* of gebraden vleesch meê gesneden voor een nieuwen. Niemand ziet daarin iets ongewoons, met smaak wordt de portie genuttigd en de tevredenheid over het genotene te kennen gegeven.

Over het algemeen haadt de Javaan zich vaak, voor die verfrissching bestaat voor hem geen vasten tijd, heeft hij 't warm en tref hij toevallig water aan, dan neemt hij een bad en geneert zich niet om de aanwezigheid van vrouwen of meisjes in Adams-costuum in het water te gaan. Hoe de kwaliteit van het badwater is, gaat hem geen lor aan, de quaestie is, dat het nat moet zijn. In water-arme streken

gevolg gegeven en algemeen waren de blijken van voldoende, reeds bij het binnenkomen der tentoonstellingszaal. Niettegenstaande de categorische verdeling in ondergroepen, heeft de tentoonstellingscommissie een geheel weten te maken, dat ook voor het oog aantrekkelijk is, terwijl palmen en bamboestruiken het Indische karakter van het geheel verhoogen.

Moge een druk bezoek aan de tentoonstelling ten deel vallen. Ze is dit zeker overwaard.

WEEKOVERZICHT.

Ook de wapenschouwing over de 1900 man koloniale troepen, zoodat de vlootrevue bij Spithead hebben hunne beurt gehad en met dit laatste schouwspel is al het vertoon in Engeland afgelopen en den Koning de gelegenheid gegeven, zich verder te wijden aan eigen gezondheid. Enkele, niet te vermijden, door Z.M. zelf gewenschte, ceremoniën gingen nog met de vlootrevue gepaard of gingen die vooraf, o.a. de plechtige ontvangst der drie Afrikaansche helden, de Boeren-Generaals de Wet, Botha en de la Reij. De drie mannen hebben zich niet laten verleiden de vlootrevue mede te maken; ze zijn beu van het zien en van het reizen en zullen hartelijk blij zijn, als ze eenmaal goed en wel zijn *gesetteld*, hetzij in ons land, dan wel in Duitschland of België.

Na Transvaal en Vrijstaat zal nu de beurt misschien aan Portugeesch Oost-Afrika (Mozambique) komen. De Delagoabaai heeft een groote aantrekkingskracht voor het Rijk, «waar de zon nimmer ondergaat.» Voorloopig althans luidt het gerucht, dat de Engelschen te Lourenço Marques een haven zullen aanleggen en dat zij . . . het toezicht zullen krijgen op de douanerechten en de spoorwegen, als waarborg voor de terugbetaling der kosten van aanleg; een soort van voogdij, die genoeg voor de toekomst te denken geeft. Dit gaat Portugal aan, maar het zal spoedig blijken het begin van het einde te zijn. Dat landje geeft den vinger, om binnen zekeren tijd den geheelen arm te moeten missen.

Men kent dat foefje; de politieke bedoeling is overigens doorzichtig genoeg. Engeland wenscht Lourenço Marques te hebben en nog meer. Dat de Europeesche Mogendheden, die daar belangen hebben, zulks toelaten, is onverklaarbaar.

De «grootste diplomaten ter wereld» weten wel wat zij doen, al is het niet altijd behoorlijk of correct.

Zoo kwam het bericht uit Soerabaia, reeds met enkele woorden in het vorig nummer vermeld, dat een Engelsche staf-kapitein, met name genoemd, afbeeldingen genomen heeft van de nieuwe fortificatie- en defensiewerken tegen den B. V. Bij opsporing was de opener reeds weg, op de terugreis naar Singapore.

Wat zou het aanhouden van zoo iemand geven? Niets dan politieke verwikkeling, waar 't misschien om te doen is. Gelukkig dat men nu weet hoe er gespeurd wordt, hoe men voorzichtig moet zijn met het schenken van vertrouwen aan touristen, wereldreizigers, geleerden, enz. Overal hebben onze naburen dergelijke speurders, in Brazilië even goed als in den Congostaat, in onzen geheelen Archipel als in Korea of waar ook. Men moet erkennen, dat ze, voor het eigenbelang, goed bij de pinken zijn en overal hunne spionnen hebben.

Siam heeft intusschen den Engelschen een schrik op 't lijf gejaagd, door Singapore als 't ware te boycotten, zoo mag de nieuwe strenge bepaling wel heeten. Den Radja van Kelantan, eene onderhoorigheid, is n.l. door de Siameesche Regeering **gelast**: «voortaan liefst over Bangkok in te voeren.» Dit is voor Singapore een nekslag. Bangkok zal nu alles uit- en invoeren. Die lastgeving staat gelijk met **hoog bevel**. Singapore is, in Kelantan, Bangkok's eenige mededingster in alle handelsaangelegenheden, in-, door- en uitvoer, enz.

In Frankrijk nog voortdurend strijd tusschen de congregatiën en het gezag. In Noord-West Frankrijk, met name te Brest, Quimper en op vele andere plaatsen leest men van botsingen met bloedigen afloop tusschen 't volk en militairen, boeren en gendarmen. Officieren, die weigeren uit te rukken, mairies, die zich tegen het gezag kanten, een mooie boel! Er wordt bitterheid aangekweekt, hetgeen niet alleen jammer, maar gevaarlijk tevens is voor *la belle France*.

Dit land, dat in den vreemde ook gaarne op Engelsche wijze zijn voelhorens uitsteekt, doet het niet zoo weloverlegd en moet stellig voor *L'ami d'outre mer* de vlag strijken. Ook zijn koloniaal bezit in Azië, dat bij lange niet zoo uitgestrekt is als het Engelsche, lijdt onder 't regime van stoken en spionneeren van Engelsche zijde. Men is half overtuigd, dat de binnenlandsche Siameesche beroeringen 't gevolg daarvan zijn en veel kwaad hebben gedaan aan de Fransche nederzettingen en bij Siam. Van de Europeanen in het Noorden van dit rijk wordt thans ondersteld — zoolang er geen tegenbericht komt — dat zij niet meer tot de levenden behooren. Die Europeanen zijn natuurlijk meerendeels Franschen

baadt hij zich in poelen tegelijk met of na zijn kerkhoven; weet men nu, dat 9 van de 10 kerkhoven, vóór dat ze in het water gaan liggen, het gewoonlijk eerst langs verschillende manieren bewijlen, dan laat 't zich verklaren, dat in zulke streken huidziekte veelvuldig onder de bevolking voorkomt. In dessa's, van stroomend water voorzien, is 't natuurlijk geheel anders gesteld, daar plast en ploetert jong en oud in de *kali* (rivier), alsof er een kolonie amphiëben woofs.

Als heelmeeester staat de binnenlander nog op een zeer laag peil, niettegenstaande of misschien juist wegens de eeuwige massa huismiddeltjes, die hij er op naboudt. Een schram of een sneetje groeit dikwijls tot een wond aan door de onhebbelijke behandeling; alles en nog wat smeert hij er op, na er bijv. bij een snee, zovoel mogelijk kostelijk bloed uitgerperst te hebben. 't Is hem niet uit zijn hoofd te praten, dat een gewoon letsel zonder medicijnen kan genezen, als men de wond maar zuiver houdt en van de lucht afsluit. Doet hij het laatste al, dan bezigt hij daartoe de vuilste lappen, die hij in zijn vodenmand kan vinden; hij kan trouwens niet anders, want bijna alles, wat hij aan katoen in huis heeft, hangt hem om zijn lijf. Het is de versleten sarong van zijn vrouw, die volgens de reeds bestaande scheuren tot luiers is gemetamorfoseerd en door de kleinste van de kinderen meer dan druk gebruikt is, (at als verbandmiddel dienst moet doen. Is zijn wond eenmaal aan 't eteren en de ziekte niet zoo gelukkig, dat een dokter-djawa bij toeval over hem struikelt, dan is zijn lot zoo goed als beslist. Het duurt bij deze misschien iets langer als bij gene, doch het eind van het liedje is: een langzame, zeer langzame dood. Zijn krachten nemen met den dag af en spoedig is de tijd aangebroken, dat hij geen

In onze bezittingen hebben het de Zwitsersche reizigers, de gebroeders Sarasin, beter getroffen, die in het onafhankelijk gebied van den vorst van Sigi, op het eiland Celebes, gevangen zouden genomen zijn. Later heette het, dat hun reis door dien vorst slechts werd bemoeilijkt; weér later, dat ze *op vrije voeten zijn*. Dit laatste bemoeidigende nieuws zal wel te danken zijn aan Hollandsche invloeden, zoo niet rechtstreeks dan zijdelings. De meeste vorsten en vorstjes op dat eiland, schatplichtig of niet, zullen den Radja van Sigi wel aan het verstand hebben gebracht, dat hij verkeerd handelde. Z. Ex. de Gouverneur van Celebes is in alle geval naar de Palosbaai gegaan om, met militair vertoon, indruk te maken en, naar gelang van omstandigheden, te handelen. Maar, vragen wij, wat doen die Zwitsersche toeristen in een land, dat nog nooit door een Europeaan werd betreden? Is het voor de geur, om er later mede te kunnen bluffen of is het louter een grill? (*)

De Amerikanen (Vereenigde Staten) leven ook niet op een «pad van rozen» in hunne koloniale bezittingen. Op de Filippijnen, noordelijk van Celebes gelegen, werd op Luzon, in den omtrek van Bacolod, een militaire post door de Moro's overvallen. Er vielen dooden en gewonden. Hoewel in 't klein, was deze overvaling er eene in den geest van de Lomboksche geschiedenis in 1894, onzaliger gedachtenisse

Dereis-manie heeft zich ook over Oostersche monarchen uitgestrekt. De Sjah van Perzië is op het oogenblik Engeland's gast. Ook al met commerciële en politieke bedoelingen, al heet alles een plezierreis door Europa. Na Engeland worden andere landen bezocht. Ook Rusland, dat waarschijnlijk op de terugreis de laatste visite krijgt en zal uitroepen *arira bien qui vira le dernier!* Ook koning Menelik van Abyssinië maakt zich gereed Europa te bezoeken en zal in dit werelddeel bewierookt worden door de mogendheden, die in en om Ethiopië belangen hebben. Gelukkig, dat wij in dat zwarte land geen grond of factorijen bezitten. Al hooi genoeg op de vork.

Chili en Argentinië zijn, volgens 't laatste bericht, wederom goede maatjes; zoo lang het duurt, mag er wel bij gevoegd worden.

In Venezuela, waar het nog een warboel schijnt te zijn, duurt de strijd tusschen regeering en opstandelingen voort. Het wordt nu streng geobserveerd door Noord-Amerika, Duitschland en ons land. De oorlogschepen der drie natien liggen voor Caracas om, zoo noodig, hulp te verlenen aan de respectieve onderdanen. De scheepsbevelhebbers hebben hun bepaalde eischen gesteld bij eventueel beschieten der stad, die in handen der rebellen is.

Evenals altijd wordt uit het verdere Midden- en Zuid-Amerika een complicatie van berichten en tegenberichten ontvangen, waaruit men zelf het ware moet extraheren. Ware, maar ook sensatieverrichting. Wij leven nu in den tijd der komkommers, zeelangen en wat dies meer zij.

(*) Wij laten deze opmerking voor rekening van onzen verslaggever.

Oost-Indische berichten.

Volgens een bericht in de *Jav. Ct.* heerschen de **pokken** te **Bandoeng epidemisch**.

De *Samarang-Courant* deelt mee, dat onder de Inlanders, Chinezen en Europeanen in het *Samarangsche veld koortsgevallen* voorkomen. «Bijna geen inlandsch huis, of men vindt er een of twee koortslidders».

Intusschen blijft de **cholera** nog steeds voortwoeden, het meerendeel der aangevallen ten grave slende. Uit de volgende, aan de *Jav. Ct.* van 11 Juli ontleende, cijfers kan men echter zien, van hoe gevaarlijke soort ze is:

In de afdeling:	kwamen voor gevallen:	waarvan doodlijk:
Brèbès	25	14 van
Pekalongan	105	70 11 tot
Pemalang	120	48 20 Juni.
Pekalongan	62	56 van 20
Pemalang	62	37 tot
Poerwodjo	11	8 30
In het distr. Gendingen (Ngawi)	20	20 Juni.

Een treffend sterfgeval had volgens het *Bataviaasch Nieuwsblad* te Batavia plaats. Mevr. Bouman, van Soerabaja herwaarts gekomen om haar dochter, die met het ss. «Sindoro» uit Europa terugkeerde, af te halen, werd 's avonds ziek; al spoedig wezen de verschijnselen op cholera en te vier uur 's morgens overleed zij aan die ziekte. Moeder en dochter hadden elkander, na een lange scheiding, nog een etmaal wedergezien.

Atjeh. Naar aanleiding der herhaalde **kléwang-aanvallen**, waaraan onze kleinere patrouilles op de grenzen van het reeds gepacificeerde gebied in Atjeh

arbeid meer verrichten kan; hij wordt een lastpost in huis, waarvan ieder lid als 't ware onmisbaar is in den strijd om het bestaan. Het uitvalven van die ene schakel wordt hoe langer hoe meer gevoeld, ten laatste is de armoede zoo groot, dat men den zieke geen geschikte kleeding meer geven kan; stijgt de nood hooger, dan vindt het ieder voor zich en God voor allen' zoon uitgebreide toepassing, dat de ongelukkige, wil hij niet van honger sterven, wel genoodzaakt wordt, op welke wijze dan ook, voedsel te zoeken. Dat de krankheid zelfs in zoodanig geval geheel in het vergeetboekje raakt en voortdurend verergert, laat zich begrijpen. De eenige redding voor den ongelukkige is de openbare liefdadigheid in te roepen. Bedelen in de dessa is echter een onbegonnen werk; waar het meerendeel der gezinnen van de hand op de tand leaft, daar is voor vreemden niet veel over. Hoewel zeer liefdadig van zin, doet bij den Javanen het spreekwoord: «het hemd is nader dan de rok» opgeld als bij anderen. Het gevolg daarvan is, dat de dessa-bedelaar gedwongen wordt zich naar elders te begeven, waar op meer overloed kans bestaat, d. w. z. naar de groote plaatsen, zoo mogelijk naar de hoofdsteden.

De weg is echter lang en het vermagerde lichaam zwak, zoodat hij dien slechts bij kleine étappes afdelt, laat zich doordringende onder afdaken of boomen, geheel terende op de goedgeefschheid der waronghouders. De meesten van die ongelukkigen, wier onuitsprekelijk lijden slechts het gevolg is van het verroepachtzamen van een oorspronkelijk niets betekennend lets 't hebben nog de kracht om levend hun doel te bereiken; de minderheid brengt het echter niet zoo ver en sterft onderweg.

G. STOLL.

(Wordt vervolgd.)

in den laatsten tijd bloot staan, (het laatst de twee maar al te goed geslaagde attaques op gedeelten der colonne *Matthes* bij *Seunagan*, in de bovenlanden van *Meulaboh*), wijst het *Bat. Nieuwsblad* (van 17 Juli) er op, hoe de Atjehers in deze streken de stoutmoedige aanvallen met het blanke wapen, uit vroegere jaren maar al te zeer bekend, nog steeds toepast, liever dan een steeds in zijn nadeel verloopend vuurgevecht op grooten afstand aan te gaan; de vrees zij er nog in het geheel niet in en zal er, naar veler meening, ook nooit in komen, wanneer men voortgaat, de militaire verrichtingen in deze streken op te dragen aan **infanterietroepen, wier bewapening zich niet leent tot handgemeen**. De colonne *Matthes* bestond uit twee compagnieën infanterie van het derde bataillon, waarvan slechts één *mareschusse*-brigade was toegevoegd. Het zijn deze laatste troepen, die zich voor dergelijke tochten naar het binnenland bijzonder eigenen en het heeft velen verwonderd, dat het proefhoudend gebleken systeem, om de registratie van de bevolking der grensstreken geheel aan het corps **mareschusse** over te laten, in den laatsten tijd blijkbaar verlaten is.

Tot kenschetsing der waarde, die de *mareschusse* voor deze soort krijgsverrichtingen heeft, haalt het blad de volgende woorden van den overste *Hering* in één der laatstverschenen nummers van het *Indisch Militair tijdschrift* aan:

«Het is verwonderlijk, ja lijkt een sprookje, dat medio April j.l. een vijftien man sterke brigade, in een hinderlang van veertig Atjehers vallend, na op vijftien passen een salvo, waardoor vier *mareschusse*'s buiten gevecht werden gesteld, te hebben doorstaan, den onmiddellijk daarop volgende atjehschen klewang-aanval zoo cordaat met een klewang-tegenaanval beantwoordde, dat de vijand met achterlatting van elf dooden met wapens zijns op de vlucht sloeg. Dat alles komt, omdat in het *mareschusse*-corps de inboorling eindelijk eens wordt aangewend zoals het behoort, omdat hij daarin al zijn eigenschappen, die voor den krijg dien nuttig zijn, ten toon kan spreiden, eigenschappen welke in het gewone veld-bataillon tot geen nut zijn, omdat hij daarin dan ook ten eenenmale ongeschikt is. Deze omstandigheid is van zóó gewicht, dat veelig kan worden aangenomen dat met de *mareschusse* hier in Atjeh meer succes wordt verkregen, dan met een dubbel getal Europeanen in de bataillons-formatie te behalen zou zijn, niet omdat dezen minder durven, maar omdat zij minder geschikt zijn voor den strijd tegen den inboorling.»

Van den overval van het bivak in *Seunagan* geeft *VELO* in het *Bat. Nieuwsbl.* van 14 Juli de volgende beschrijving:

«Zooals ik reeds schreef, had de colonne *Matthes* het bivak betrokken in Poelo Teungoh aan de *Seunagan*-rivier. Zij zou daar voorloopig blijven om de vlakke te kunnen doen opnemen en de streek te registreeren. Voorts gingen van daaruit kleine colonnes in de omstreken patrouilleeren.

Een patrouille van veertig bajonetten onder commando van den eersten luitenant van den Brandhof, waarbij de aspirant-controleur *Krull* van *Meulaboh*, betrok voor een dag of vijf een bivak op ongeveer twee en een half uur afstand van Poelo Teungoh, voor de registratie. Een oud atjehsch huis werd betrokken in een kampong, waaromheen een vrij groot erf was; ter beveiliging van het erf was dit met bamboe omringd afgepaggard. Een brigade met den commandant en den controleur sliepen in het huis, de anderen er onder. De registratie ging naar wensch; verscheidene menschen kwamen een pas halen en den laatste dag liep het zelfs druk. Doch wat gebeurt? 's Nachts om één uur werd het bivak door een bende van ongeveer dertig man overvallen. De Europeesche sergeant *Dummers* was op wacht, had juist de posten geïnspecteerd en alles in orde bevonden. Ook de luitenant was er nog even geweest om te vragen, of alles in orde was. En daar op eens hoorden ze een geweldig gekraak van takken, de schildwachten riepen aan en schoten, doch vóór men het wist, zaten de Atjehers er in.

Met de vlijmscherpe klewangs hadden ze zich een doortocht gebaad en wierpen zich nu op de nauwelijks ontwaakte soldaten. In een oogwenk was ieder zich het hachelijke van den toestand bewust en trachtte zijn leven zoo duur mogelijk te verkoopen. De twee Europeesche onderofficieren, *Wentzel* en *Dummers*, die beneden waren, grepen hun geweer, riepen den soldaten toe niet te schieten, maar te steken en te slaan, en gaven zelf het voorbeeld. Het werd nu een woest krijtgespeel in de kleine omheinde ruimte. De Amboineezen hielden zich ferm en in weerwil van de verwondingen, sloegen en staken ze maar door. En even vlug als de vijand gekomen was, verdween hij weder; in een oogwenk was dit bloedig drama afgespeeld. Wel had hij nog getracht het huis binnen te dringen, doch de eerste, die de trap opkwam, kreeg een zoodanige veeg over zijn hoofd, dat hij nedertuimelde. Toen de zich in het huis bevindenden beneden kwamen waren de Atjehers er reeds van door. Onder bewaking van het nog valide gedeelte kon men nu overgaan tot bevinding, doch men begrijpt, hoe dit in dien toestand met een beperkte hoeveelheid verbandmiddelen ging. Alles, wat maar eenigszins dienen kon, werd er voor gebruikt. Men telde zes dooden, waaronder drie dwangarbeiders, en 21 gewonden. De vijand had twaalf dooden laten liggen, waarvan verscheidene door klewanghouwen en lanssteken van den vijand zelf waren getroffen en vele wapens. Wie maar eenigszins vervoerd kon worden, werd nu in het huis gebracht, terwijl het overige valide gedeelte in carré-formatie er om heen den morgen afwachtte.

Gelukkig herhaalde de vijand den aanval niet, in weerwil van de voor hem nu zeer gunstig omstandigheden. Ware dit wel geschied, wie weet, wat van dit in zijn moreel geschoekte troepje was terecht gekomen. Nu werd een dwangarbeider gevonden, die genegen was op zijn eigen houtje naar Poelo Teungoh te marcheerden, teneinde hulp te halen.

Allen hielden zich flink en hoewel men het alleszins mogelijk achtte, dat de bode nooit zijn bestemming zou bereiken, hoopte men op den dag van morgen. Te kwart voor zeven des voormiddags kwam de hulp opdagen. Men ging nu dadelijk tot het opnieuw verbinden van de gewonden over en het maken van tandoes voor hun vervoer, waarna men zoo spoedig mogelijk naar Poelo Teungoh afmarcheerde. De aanblik van het verlaten bivak was vreeselijk, het bloed stroomde er tusschen lijken en afgehouwen ledematen en deed aan een slachtplaats denken. Het vervoer der gewonden, waarvan verscheidenden nog konden loopen, ging uit den aard der zaak zeer langzaam en leverde vooral bij het overgaan van de breede *Seunagan*-rivier, dat met één djaloer geschiedde, nog vele moeilijkheden op. Gelukkig kwamen allen te Poelo Teungoh en konden ze dadelijk doorgezonden worden naar *Meulaboh*, vanwaar de *Kwartel* hen naar *Oleh-leh* bracht. Hiermede is een nieuwe bladzijde aan de atjehsche krijgsgeschiedenis toegevoegd. Ten duidelijkste is nu weder gebleken, dat de bewapening onzer mannen onvolledig is en dat een klewang het kapes moet vervangen. Het geweer is in een dergelijk handgemeen te lang, te onhandig, daarbij niet geschikt om mede te slaan — de kolf vliegt er bij den eersten slag af — en de met een klewang ge-

wapende is beslist in het voordeel. Welke bezwaren zouden er zijn, dit wapen aan de infanterie-uitrusting toe te voegen?

Hoewel drie geweren verloren zijn gegaan, dient nog vermeld, hoe het aan de dapperheid onzer Amboineezen is toe te schrijven, dat het bij drie is gebleven. Als een staaltje, hoe men de geweren trachtte te behouden, verdient het gedrag van een der onzen vermelding, die zich aan zijn geweer een eind door de Atjehers liet medeslepen om het ten slotte, uitgeput door bloedverlies, toch te moeten prijsgeven. De gewonden maken het naar omstandigheden vrij goed en men hoopt ze allen in het leven te behouden.

Aan een telegram van den Gouverneur van Atjeh en O. dd. 15 Juli, voorkomende in de *Jav. Ct.* van 18 Juli, ontleenen wij het volgende:

«Kapitein *Colijn*, die in Keureutoe ageert ter achtervolging van *Polem* en ter opruiming van vijandige schuilplaatsen verraste in Boven-Pira een bende, die 14 dooden met wapens liet liggen. Bij het patrouilleeren, daags daarna, bleven nog 11 dooden met blanke wapens in onze handen; daarop werd de schuilplaats van *Polem* aan de *Kroëng Leuhab* in het bosch verlaten gevonden. De vijand liet dien dag drie dooden met wapens achter. De hoofden van *Gendong* waren naar *Troeseb* in de *Gajo*-landen gevluht. Ook *Polem* heeft daarheen, via *Djambor Loekop*, de wijk genomen. De colonne achtervolgt hem.

In *Peusangan* werd bij een passconcentrè de Europeesche sergeant *Busscher* levensgevaarlijk gewond; de aanrander werd gedood.

In *Peudada* werden bij het doorzoeken van een huis niet levensgevaarlijk gewond de onder-luitenant *Kruit-hof* en de Europeesche sergeant *Marles*; de aanrander sneuvelde.

Bij arrestatie van een panglima van *Toekoe Bin Blang Pidie* werd niet levensgevaarlijk gewond de Europeesche fuselier *Wenger*, levensgevaarlijk een inlandsch fuselier; de dader werd gedood.

Djambi. Den 15den Juli seinde de resident van Palembang het volgende:

«Den 18en Juni j.l. ontving een sectie, op weg naar *Rantau Pandjang*, bij die doosen vuur, waarbij sneuvelde de Europeesche fuselier *Koudijs* en levensgevaarlijk gewond werd de Europeesche fuselier *Weiss*; de vijand bekwaam één doode.

Den 19n, 20n en 21n Juni werden beide bivaks in *Rantau Pandjang* licht beschoten en den volgende nacht eenige malen met salvo-vuur. Een *Djambiër*, die het bivak besloep, werd neergeschoten.

Den 23en Juni werd met 3 sectiën opererend naar de doosen; de vijand werd verdreven, met achterlatting van 5 dooden, 4 geweren, veel kruut en kogels; onzerzijds werden geen verliezen geleden.

Den 27en Juni werd het bivak wederom licht beschoten. Den 29en Juni werd opererend naar *Soengei Djamoeh*; geen ontmoeting met den vijand.

Den 29n Juni werd naar *Limboer* opererend en het bivak *Soengei Telani* versterkt op een gerucht, dat 200 *Tabireezen* een inval in *Merangin* zouden doen.»

Gunstig waren de laatste berichten uit **Meranké**. De assistent-resident (van Zuid-Nieuw-Guinea) telegrafeerde nl. 10 Juli l. van uit Thursday-eiland:

«De gezondheidstoestand is goed, eenige dagen viel er regen. — Vriendschappelijke aanrakingen werden dagelijks verkregen met de inboorlingen der strand-negorijen en met die, welke 30 mijl de *Meraukérivier* op wonen, bij een door den assistent-resident op die rivier ondernomen tocht. — Klappers en andere vruchten werden door mannen, vrouwen en kinderen ingeruild.»

Aan de *Soerab. Courant* werd uit *Merauké* geschreven:

«In de laatste dagen van Juni, even vóór het vertrek van de boot, hadden onze lieden weer enige aanraking gehad met de inboorlingen, die klappers, suikerriet, pisangs en dergelijke eetbare waar aanbrachten, waarvoor zij dan snuiterijen, als lucifers, naalden en spiegelglas in ruil gaven.

Ongeveer het onlangs van het stoomschip «*Van Bylandt*» op een troep inboorlingen, die zich als gewoonlijk op den rechteroever van de rivier verzameld had, geschoten. Het volkje stoot uit elkander met achterlatting van hun vruchten.

Een poging van den assistent-resident, die in persoon met den gezagvoerder van de «*Van Doorn*» naar de plaats ging, om het volk gerust te stellen, faalde in zover, dat het te zeer geschrikt bleek, om terug te komen. Het schot had gelukkig niemand getroffen.

Bij het vertrek van de stoombarkas kropen de arme zwartjes weer uit hun schuilplaatsen te voorschijn, roepende «*kaja-kaja*» (vriendschap), doch nauwelijks maakten de heeren zich weer gereed om terug te komen, of zij verdwenen weer in het bosch.

De assistent-resident liet als teeken van vriendschap snuisterijen op het strand achter.

Den volgende dag ging het beter. De inboorlingen herkendden toen den assistent-resident, zoodat als den heer *De Jong*, die meermaals met hen in aanraking was geweest, bleven staan en namen verschillende kleine geschenken in ontvangst.

Er is wel geleidelijk verbetering in de verhouding te bespeuren, maar één zulk een ongewenscht schot bederft het werk van weken weder.»

Dr. A. G. Vorderman, inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst, overleed 15 Juli aan de gevolgen eener amputatie. Bij de laatste inspectie der terreinen van de mijnbouw-maatschappij *Lebong Soelit* bekwaam hij een wond aan den rechtervoet, welke, van weinig betekenis geacht, echter zoodanig verergerde, dat een binnenlandsch verlof noodig werd. Oogenschnijlijk geneezen keerde hij van dat verlof terug, maar weldra veroorzaakte de voet weder zovoel last, dat hij zich onder geneeskundige behandeling moest stellen. Eenige dagen nadat de geneesheeren een der teenen hadden afgezet, bleek een amputatie van het been boven de knie noodig; de lijder bleek echter tegen den schok niet bestand.

Bevordering van Huisnijverheid. Naar aanleiding eener studie van den heer *Emile Vèolard* wordt, in de *Revue Scientifique*, ernstig aangedrongen op de bevordering der huisnijverheid onder de *Kabylen* van *Algiers*. Die soort van nijverheid bestaat onder deze bevolking sinds onheugelijke tijden, maar wordt bedreigd door de verbreiding der Westersche nijverheid in den vorm van fabrieksarbeid.

Geheel als in onze O.-I. bezittingen dus. De *Kabylen* kenmerken zich van ouds door een groote geschiktheid voor allerlei takken van kleine nijverheid, welke thuis beoefend kunnen worden. Zij zijn (of waren) handige werklieden in ijzer en staal en kunnen niet alleen voorwerpen leveren voor dagelijksch en huishoudelijk gebruik, maar ook van kunstnijverheid, zoodat blijkt uit het door hen vervaardigde fraaie aardewerk, de versierselen van moskeën, graven enz. De heer *Vèolard* wenscht, dat op de scholen voor de inlanders alle leerlingen zonder onderscheid worden aangemoedigd tot het uitoefenen der

huisnijverheid, dat in de dorpen kleine eenvoudige musea worden gesticht met modellen van inlandsche nijverheid en kunstvaardigheid uit de goede perioden; dat boeken, albums, worden gemaakt en verspreid met teekeningen van zulke modellen, dat met den onderwijzer de civiele en militaire gezaghebbers mede-werken tot het beoogde doel.

Raden Mas Toemenggoeng Oetjojo, — de eenige maanden geleden benoemde Regent van Ngawi, — behandelt dit zelfde onderwerp van actueel belang in één der laatst-verschenen afleveringen van het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Schrijver gaat uit van het gronddenkbeeld, dat men den inlander moet leeren, zijn vrijen tijd nuttig te besteden en dit kan niet beter, dan door de oprichting, bijna overal van huisnijverscholen, waar der inlandsche jeugd uit de lagere volksklassen geleerd moet worden haar verloren oogenblikken door knutselwerk productief te maken. Kan men daarbij tevens de kunstnijverheid veredelen, des te beter, maar bevordering der huisnijverheid blijft hoofdzak. De scholen worden in groepen van zes, opgericht in het centrum van desza's, welker gebied ligt binnen een cirkel getrokken met een straal van drie palen.

De groeiperiode dient om het aantal onderwijzers tot een minimum te beperken. Geeft de eene onderwijzer aan de eerste school les in het eerste vak, dan kan de tweede het volgende ook behandelen op de tweede school, de derde het daaraan volgende op de derde school enzovoort. De leeraren zou men kunnen kiezen uit gewone ambachtslieden, jong en intelligent genoeg om in het door hen beoefende vak naar aanwijzingen van een deskundige les te geven. Dergelijke leeraren zou men genoeg kunnen vinden en het onderwijs zou moeten omvatten: houtbewerking, draai en snijwerk, bamboebewerking, vlechtwerk, vezelbewerking, schooien, wat de eerste vakken betreft in den meest uitgebreiden zin en wat het laatste vak aangaat alleen voor zoover de inlander daaraan behoefte heeft in de dagelijksche praktijk.

Uitvoerig behandelt de schrijver achtereenvolgens: de leervakken, de onderwijzers, de scholen, de gereedschappen, de schoolgebouwen, het schoolgeld, de schooldagen, de leerlingen, leeraren en inspectoren. Hij rekent, dat op Java en Madoera 148 groepen van zes scholen noodig zouden zijn, waardoor nagenoeg over een derde van de bewoonde oppervlakte, de dichtst bevolkte, onderwijs zou kunnen worden verstrekt. Voor deze huisnijverscholen behoorden men zijns inziens eenige inlandsche scholen der tweede klasse, waar die niet strikt noodig blijken en dat is, zegt hij, op vele plaatsen het geval, te laten vervallen; dan zou men, uitgezonderd de ongetwijfeld hoge kosten van eerste inrichting zonder vermeerdering der bestaande uitgaven voor het inlandsch onderwijs tot de oprichting der scholen voor huisnijverheid kunnen geraken. Dit laatste, dankt ons, behoeft geen criterium te zijn; naar verhouding wordt voor het inlandsch onderwijs nog te weinig, veel te weinig gedaan, dan dat men tegen een vermeerdering van uitgaven zou mogen opzien.

Slechts noode onthield de schrijver zich er van landbouwkennis op te nemen onder de leervakken, maar dilettantisme in dit vak zou slechts den lachlust opwekken der ondervindrijke inlanders en verder dan dilettantisme zou men in deze inrichtingen, vooreerst, niet kunnen gaan. Meer hoop heeft hij, dat binnen een niet lang tijdsverloop handelskennis onder de leervakken opgenomen zou kunnen worden, in hoofdzaak een algemeen begrip der gebruiken van den klein- en tusschenhandel. Dat deze thans in hoofdzaak in handen is van vreemde oosterlingen wijt hij aan het slecht ontwikkelde credietwezen onder de inlanders, dat handels-

operaties op eenigszins groote schaal belemmert; aan den hoogen rentestandaard, omdat ieder slechts over eigen middelen beschikt, coöperatie onbekend is.

Ten slotte is de grondoorzaak van de weinige ontwikkeling, dat de inlander al heel weinig de kostbaarheid van den tijd begrijpt, een der voornaamste beletselen om tot welvaart te geraken, waarin de huisnijverheid, welke hem van kindsbeen af zou leeren met den tijd te woekeren, verandering ten goede kan brengen.

Pakoe Alam VI. Omtrent dezen, onlangs overleden, Djokja'schen vorst deelt het Centrum het volgende mede:

«Pakoe Alam VI was een zoon van Pakoe Alam V, pangangan Ario Majoor Noto Koesomo en een broeder van den kapitein adjudant, pangangan Ario Noto Di Rodjo.

Beiden zijn gehuwd met hun volle nichten, dochters van wijlen den derden vorst van het Pakoelamsche huis, halve zusters.

Een andere zoon van Pakoe Alam V is de oud-kapitein van het vroegere legioen, raden mas Noto Admodjo. Een vierde, raden mas Koesomo Joedo, bij verkorting Soemiodo genoemd, werkt in het vijfde studiejaar aan de hogere burgerschool te Nijmegen en is bestemd voor de studie van ingenieur. Verder gaan nog twee zonen school te Semarang en twee zoons en een dochter te Djokjakarta, terwijl nog een meisje (als alle anderen een raden adje) van een der gouvernementen-onderwijzers privaot onderricht geniet.

De oudste zoon van den pas benoemden zesden Pakoe Alam en diens gemalin stierf in 1899 te Nijmegen. Zijn tweede zoon gaat school te Semarang, terwijl hier nog een jongen en een meisje de school bezoeken en een jongste dochter op de Fröbelschool is geplaatst. De oudste dochter is gehuwd met den verleden jaar eervol ontslagen regent van Madioen. Pangangan Noto di Rodjo heeft vijf zoons te Semarang op school en twee dochtertjes te Djokja. Alle kinderen van den laatst overleden vorst hebben dus een uitmuntende Hollandsche opvoeding gehad en spreken onze taal zoo goed als wij.

Pangangan Noto di Rodjo heeft bovendien de hogere burgerscholen te Batavia en te Semarang bezocht. De oude prins was dus een groot voorstander van het Hollandsch onderwijs en zijn kinderen volgen hem daarin waardiglijk na. Met zekerheid te zeggen, wie de thans overleden Pakoe Alam VI zal opvolgen, zou een vooruitloopen zijn op den gang van zaken, die wellicht een andere wending kan nemen, dan verondersteld wordt. De oudste zoon van Pakoe Alam VI is nog minderjarig en zoo deze zijn vader opvolgt, zal een regentschap noodig zijn, maar nog eens, met zekerheid valt hiervan voorloopig niets te zeggen. Pangangan Pakoe Alam VI was een goed en ontwikkeld man, minzaam tegenover een ieder en ook in eigen kring zeer geliefd. De keelstering, welke hem zachtjes aan sloopte, kwam, zoo wij ons niet vergissen, tot op heden in zijn familie niet voor.

Aan de Semarang Ct. schrijft men uit Djokja: „tot waarnemend Pakoe-Alan is niet benoemd Pangangan Noto di rodjo, maar pangangan Sosroningrat, een zoon van Pakoe Alam III, die eerst wegens te jeugdigen leeftijd en daarna tweemaal wegens onbekende redenen werd voorbijgegaan. „Sommigen willen hieruit concluderen, dat nu niet een zoon van den overleden Pakoe Alam VI aan de beurt zal komen, maar wel die Pangangan Sosroningrat. Een colossale streep door de rekening dus voor den oudsten zoon des overledenen, die van moederskant oom moet zeggen tegen pangangan Sosroningrat, wiens zuster, zullen wij maar zeggen, de weduwe van Pakoe Alam VI is.”

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Abonnement geldig in

BERLITZ
meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLE MODERNE
TALEN
Onderwijs Vertalingen

ALLEEN 1891 1930
NOORDEINDE
Onderwijs wordt tegen ayligste nabootsing 170

Mantel-Magazijn

„DE DUIF”

Zoutmanstraat 49, Den Haag.

SPECIALITEIT

IN

Mantels, Blouses enz.

West-Indische Berichten.

Koloniaal verslag van 1902 over Curaçao.

Door 't ontvangen van het Koloniaal verslag III van Z. E. den Minister van Koloniën zint wij in de gelegenheid om een en ander omtrent den toestand van Curaçao en de anderen W. I. eilanden gedurende 1901 mede te deelen. Wij zullen bij die bespreking ook gebruik maken van een uitgebreid en belangrijk ingezonden stuk in eenige achtereenvolgende nummers van de Amigo di Curaçao: „Nieuwe vooruitzichten voor handel en landbouw in onze Kolonie.”

Wij vangen al dadelijk aan met het begin van 't Verslag: A: De Bevolking, om onze lezers te laten zien, wat ook aan deze Kolonie, even als aan Suriname, ontbreekt n. l. Een voldoende bevolking.

Volgens 't verslag bestond de bevolking van de kolonie Curaçao op 1 Januari 1902 uit 52977 zielen, als:

Curaçao	31,018
Bonaire	5,297
Aruba	9,860
St. Martin (Ned. ged.)	3,216
St. Eustatius	1,379
Saba	2,211
Totaal	52,977

ADVERTENTIE.

Assurantie Maatschappij tegen Brandschade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsstraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidlaak 24 (Boursplein). — Breda, Prinsenkade. — Haarlem, Kruisweg 70 e. — Nijmegen, Inde-Belouwastraat 8. — Groningen, Akerhof, hoek Akerstraat. — Zutphen, IJselkade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage: CAREL HENNY, Directeur; Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal f 4,000,000
Reserves ult. 1901 1,818,000
Betaalde brandschaden tot ult 1901 - 23,902,000

Verzekering tegen BRAND- en INBRAAK schade tegen vaste en zeer billijke Premieën, zonder Inleggelden of Nabetalingen.

Eene familie

zonder kinderen wonende in de hoofdstad van eene Provincie zag zich gaarne belast tegen billijke vergoeding met de opvoeding en verzorging alsmede toezicht op het onderwijs van één of twee kinderen. Brieven lett. P. Bureau van dit Blad.

Te Huis voor Jongelieden.

Amerfoort, Hooglandsche weg 2.

Gezonde streek. Midden van het land. Uitnemende scholen. Zoo noodig hulp en leiding bij studie. Liefderlijke behandeling. Billijke voorwaarden. Aanbevolen door Britse M. van HEEREN van WALLEN te Beek bij Nijmegen en Dr. H. J. TER HAAR ROMENY, Pred. Ned. Herv. Gemeente te Amerfoort.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,

hoek PERPONCHERSTRAAT, Den Haag.

Logies te bespreken per maand, week en dag.

Mevrouw M. STOFFERS

heeft zich gevestigd in de Van Swietenstraat 134, waar ze zich zal onledig houden met het maken van Indische uitrustingen, met welk werk ze zich reeds 12 jaar in Indië heeft geoccupeerd.

Tevens bestaat er gelegenheid tot het nemen van lessen in huishoudelijk Maleisch, waarvan inlichtingen worden verstrekt aan bovengenoemd adres en aan het bureau van Oost en West, Heerengracht 4.

Uitsluitend Witte Goederen — Uitzetten. — Luiermantelen. — Uitrustingen.

Natuur wollen Ondergoederen. — Tricot Goederen VAN JANSSEN & TILANUS, FRIEZENVEEN.

Ver, Linnen en Katoen Industrie „TWENTHE”

Piet Heinstraat 45, Den Haag.

NB. Men gelieve ons fabriek niet te verwarren met het gewone fabrieksgoed, daar zowel Dames-, Heeren- als Kindergoed liefst naar in te leveren modellen keurig gemaakt wordt, en daarvan zoo noodig eerst een geregen pasmodel gegeven wordt.

Prijscouranten en informatiën betreffende de uitrustingen voor Oost- en West-Indië worden verstrekt door de Informatiebureaux van de Vereeniging „OOST en WEST” Heerengracht 4 den Haag en te Weltevreden.

F. H. BOTHE, 21, VEENESTRAAT — DEN HAAG. SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveautés voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

B. DERKSEN, Brood- en Beschuifabriek „De Oude Vette Hen”, OPGERICHT 1680.

8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8, 's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Gewoon- en Luxe Brood, Beschuif, Krentenbrood, enz.

Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

Th. N. Eijffinger,

Hofleverancier.

Hooge Westeinde 5. Telefoon Interc. 124. Den Haag.

Specialiteit in Behangselpapieren,

Lincrusta Walton en Goudleerpapier.

Salubra (muurschildering) { Hygiënisch afwasbaar.

Tekko (zijde imitatie) Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

IN ROBES

Fransche Coupe.

Maison L. Carrière „Seatio”.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Reform kleding naar keuze.

Attesten ter inzage. 120, Van Swietenstraat 120. Den Haag.

Te NIJMEGEN,

wegens vertrek naar Indië ter overname aangeboden de huur van een huis (f 400) benevens inboedel, geheel of gedeeltelijk. Brieven onder No. 200 aan het Bureau van dit Blad.

Likdoorns en Eeltknobbels

kunnen alleen verwijderd worden door den

Likdoornpleister

van Mej. E. DE LEEUW, Prinsstraat 42, Den Haag.

Prijs 50 ct. fr. p. post 60 ct.

Tandarts

REGENSBURG,

Laan v. Meerdervoort 40.

Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Blikwerk en Verpakking voor Oost- en West-Indië.

Aanleg van Gas- en Waterleiding, Gasgloeilicht en Electric.

3 le Schuitstraat 3, W. P. JANSSEN.

In alle stijlen

BIJ

W. P. DE BOCK.
Piet Heinstraat 73.
DEN HAAG.

Tentoonstelling

VAN

Indische Kunstnijverheid

in de Gothische Zaal te 's-Gravenhage,
tegenover het Koninklijk Paleis in het Noordeinde.

GROEP IV.

Indisch Vlechtwerk, Weefselversiering en Kaartweefsel.

Geopend iederen dag van 10 ure v.m. tot 4 $\frac{1}{2}$ n.m.

Entree voor leden van OOST en WEST (persoonlijk) VRIJ.

Voor Niet-Leden:

DONDERDAGS 50 cents.
ZONDAGS 10 „ (van 12-4 $\frac{1}{2}$ ure).
Alle andere dagen 25 „

De uitgebreide CATALOGUS kost f 0.25, en is behalve aan het lokaal ook verkrijgbaar aan het bureau Heerengracht 4 en bij de Uitgevers van het K. W. Haagpoort 4.

GEOPEND

de naar de eischen des tijds ingerichte
SALON DE COIFFURE,
pour Dames et Messieurs.

Magazijn van Parfumerieën,
Peignes, Brosses, enz.,

met Fabriek van alle soorten
HAARWERKEN.

A. N. BORSBOOM,
COIFFEUR,
Heerengracht 50a, Den Haag.

C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscuranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Notarieele-examens in Oost-Indië.

Gelegenheid tot opleiding bij
H. F. W. KOLB, Candidaat-Notaris,
Hoofdcornmissie bij het Departement
van Financiën (Afdeling Registratie),
Jan v. Nassaustraat No. 11,
te 's-Gravenhage.

FRENELLI Frères,
Atjehstraat 16,
DEN HAAG.

„Cliché-Inrichting”.

Accurate en billijke afwerking.
(Vooraf prijsnotering.)

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING (Emballage)

van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805

te 's-Gravenhage.

Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.

Directeuren:

C. W. VERSTEGE en Mr. W. F. G. MASTENBROEK.

Commissarissen:

Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT

Mr. J. G. GLEICHMAN.

A. J. H. VAN KAPPEN.

JAC. MOULIJN,

Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.

Voorchrift van Heeren Doctoren.

Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen,
Breukbanden, Suspensioirs enz.

Aanleg en onderhoud van

TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

Eduard Pelger,

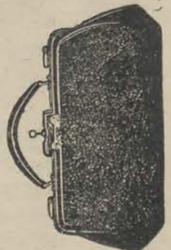
„La Haye”

Chapellerie

Civil et Militaire

No 39 Prinsestraat No 41.

Het goedkoopste adres voor
KOFFERS en

Vlamingstraat 41,
Gebr. Kalse.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.

Nieuwe Schuiflampen met

Gloeilicht van af f 5.50.

Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht

van af f 17.

Surpriselamp

met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

NIEUWE

Geijser-Badkachel,

Nieuwste systeem,

met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie

en kosteloze plaatsing, f 60.

20a, Korte Houtstraat, Den Haag.

Telefoon 1207.

Speciaal ingericht voor

Heerenkleeding

naar Maat.

H. CHRISPIJN.
Marchand-
Tailleur.
ELANDSTRAAT 26, Den Haag,
STEEDS VOORHANDEN
Fransche en Engelsche Stoffen.

„QUISISANA”.

Inrichting tot uitzending van

Vegetarische Diners.

L. H. LEBEAU—LANGENBERG,
Jacob van der Doesstraat 52.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten
per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

Prijsverlaging onze Rieten Koffers.

PERRY's Magazijn van Reisartikelen,

Hoogstraat 6, Den Haag.

EENIG ADRES VAN

Echt Rieten Koffers, voorzien van

70 pCt. Vrachtbesparing.

Volle garantie.

Eigen fabrikaat.

SCHUIFLADEN-KOFFERS.

Attesten over soliditeit van bekende families ter inzage.

Grootste Magazijnen in Nederland van Koffers, Tassen en Reisartikelen.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

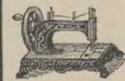
Abonnementsprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”,
HAAGPOORT 4.

A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat No. 18a, Den Haag.

Levert de beste:

NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.

De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.

Op alle machines kan geborduurd worden.

Onderricht gratis.

Drie jaar schriftelijke garantie.

Machines worden ook op zicht gezonden.

SIGARENHANDEL

H. L. VAN RIJSWIJK

Passage 40, Ronde, Den Haag.

Speciale blikken verpakking
voor OOST- en WEST-INDIEN.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,

Mantelcostumes,

Mantels,

BLOUSES,

PEIGNOIRS,

Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

F. W. von Gemmingen,
13 Anna Paulownaplein — Den Haag.

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven
tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gesticht te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

Belegde waarden f 7.388.395.89.

Uitkeeringen Levensverzekering sedert het bestaan
der Maatschappij f 2.782.732.12.

De Wekker.

Afdeeling Handenarbeid

Zeestraat 31, den Haag.

DOORLOOPENDE TENTOONSTELLING

VAN

Uitsluitend Nederlandsche Handenarbeid.

Koperwerk, Houtwerk en Wekker-Aardewerk.

Aan de Steenbakkerij op Bonaire werden de werkzaamheden niet hervat.

700 tal klinkers werden nog verkocht!!
Hoewel door de flinke regens, die ten slotte in 't algemeen op de eilanden vielen, de treurige landbouwtoestanden wat verbeterden en de opbrengst van verschillende gewassen vrij goed was, blijft er in deze veel te wenschen over. Het landbouwbedrijf op zich zelf verkeert er in primitieven toestand en de meest elementaire beginselen op dit gebied worden ternauwernood in acht genomen. Dat er verandering in zicht is, weet men door 't geen wij omdrent 't rapport van den Hoogleraar WENT mededeelden.

Van veeveelt valt weinig bijzonders te zeggen, — op 't eene eiland is dit bedrijf wat minder gunstig, op 't andere wat gunstiger, — ook al in verband met de gevallen regens, — in zover, — als in 't verslag wordt gezegd, — van eigenlijke veeveelt in de Kolonie sprake kan zijn.

Met de visscherij is 't wat beter gesteld, op verschillende eilanden wordt deze op winstgevende wijze bedreven en levert zij een niet onbelangrijk middel van bestaan en aan een werkzaam en ondernemend deel der bevolking. En daar de eilanden omringd zijn van een zeer vischrijk water zou bij een oordeelkundig exploitatie dit bedrijf een rijke bron van inkomst voor de bevolking kunnen worden.

Ook over de zoutwinning wordt hetzelfde oordeel uitgesproken. De zoutaanmaak, — uit de z. g. zoutpannen, — zou aan de ondernemers veel grootere voordeelen opwerpen, als daarbij met meer zaakkennis werd te werkgegaan en verbetering in de wijze van exploitatie werd aangebracht.

In de paragraaf over Handel en Scheepvaart wordt in den aanhef van 't verslag gezegd: „van een gunstige wending in den handeltoestand van Curaçao, waarop in het voorgaande verslag werd gezinspeeld, was in het jaar 1901 voorzeker niets te bespeuren. Men is in tegendeel verplicht, wanneer men een blik werpt op den loop van zaken in dat jaar, slechts den achteruitgang van dien hoofdaan van het Curaçaosche volksbestaan te constateren”.

Dat men ook dit lezende aan een „dooi boel” denkt, is zeer natuurlijk.

En toch dit is in den laatsten tijd niet zoo. Allerwege begint 't leven voor den dag te komen en de energie zich te ontwikkelen.

In een volgend nummer over deze lichtpunten.

INGEZONDEN.

Het Indische kind in Nederland.

Wij zijn 't r allegaer over eens, dat Nederland verre van een mild klimaat heeft.

De, zoo herhaaldelijk en plotseling, beduidende slingeringen in de temperatuur eischen veel van het lichamelijke weerstandsvermogen van den inwoner. Ziekten van de ademhalingswerktuigen zijn 'r aan de orde van den dag.

In de warme streken moet het eten nogal gepeperd wezen, om den eetlust op te wekken. Het Indische kind heeft zich gewend aan sterke kostjes, niet 't allerminst, omdat het helaas! zooveel voeling hield met het Indische bediendenpersoneel, zoo verzet op 't „roedjak” allerlij onrijpe vruchten met een sausje, waarin de Spaansche peper een groote rol speelt. Zijne slijmvliezen zijn daardoor zeer gevoelig geworden en in Nederland komende, begint het in den regel met allerlei „gebuggel”.

Doet de familie, waarin het opgenomen is, nog altijd aan de rijstafel (het klimaat hier bezorgt van zelf een eetlust, de Hollandsche pot is bovendien vrij wat steviger, minder bewerkelijk en, ook goedkooper), dan krijgt het bij de minste kouvatierij zoo licht bronchitis, waar niet zelden de zeer gevaarlijke longontsteking op volgt. In geen geval wordt het een stevig kind en de mooie roode koonen, die de Holl. jongens en meisjes sieren, blijven hem vreemd. Daarom, men wenne hem dadelijk aan het Hollandsche eten — het beginsel moet immers wezen: dat men zich voedt met 't geen het land opbrengt.

Het Indische kind is doorgaans niet erg gesteld op melk, toch is het gebruik er van zoo goed om zijne zwakke slijmvliezen aan te sterken.

Het is gewoon aan weinig kleding. In Indië wordt 'r gezegd: „in Holland draagt men „baai en 's winters dikker baai”, in Holland moet je „n wandelende hangkast zijn” — glossen op de noodzakelijkheid om hier niet dun gekleed te gaan.

Strijd zal 't kosten om het kind meer goed aan te krijgen, veel is evenwel reeds gewonnen, als het maar flink ondergoed aan heeft — mantel of overjas gooit het al heel gauw uit, zodra het buiten 't wakend oog is; wanneer het van onder warm gekleed is, dan worden de kansen van kouvatten bij het drukke spel aanmerkelijk minder.

In warme streken ploetert men graag in het water en, naar het voorbeeld van den Inlander, beschouwen de Indische kinderen het baden meer als eene verfrisching, dan als eene reiniging. Zwemmen doen ze dolgraag. Het gevaarlijke daarbij is echter, dat zij te lang in het water blijven en 'r niet overal voldoende en deskundig toezicht bij is. Zonder controle te laten zwemmen, is bepaald gevaarlijk en genoeg voorbeelden zijn aan te wijzen van Indische kinderen, die als gevolg er van ... een teringachtig gestel kregen. Men moet elk kind harden, doch denke daarbij aan Goethe's: „Gruu sind alle Theorien”; 't is een werk, waar veel omzichtigheid bij hoort en dat veel van de verantwoordelijkheid vergt, vooral wanneer 't geldt een andermands kind, een kind aan ons toevertrouwd.

Ja, dat „aan ons toevertrouwd” er kan niet genoeg op worden gewezen!

Indië is een ambtenaars-wereld. Het „mari djadi ambtenaar” — verlangen naar 'n ambtenaarsbaantje, hoe klein dan ook — zit 'r daarom, zeer begrijpelijk, in de lucht. De groote hoop wil aan den Staatsruif mee eten, al is 't dikwijls 'n schraal kostje, dat wordt voorgezet.

Nu heeft 't „een klein vischje, maar 'n zoet vischje” veel waars, doch, men vergeet 'r de schaduwzijde van, dat 't „zoet vischje” blijft: „n klein vischje”. Als het 't pensioen geldt en daarom is 't toch te doen. 'n Witte raaf is het, als een staatsdienaar een kapitaalje heeft overgelegd. Zeker, de handelsingman, planter, industrieel is onderhevig aan slingers in zijne inkomsten, maar hij kan ook „vleugjes” hebben, waar hij 'n man in bonis” door „vleugjes” kan. En, dat „ambtenaar zijn”, dat traktement vast, iederan keer op den eersten dag der maand, 't kweekt zoo de gemakzucht, doodt licht alle geestkracht, belemmert niet zelden elk initiatief.

Hoe 't zij, het Indische kind wil, vrij zeker, in 's Lands

dienst en, tien tegen één, als hij niet zijne zinnen gezet heeft op het officierschap, hetzij bij de Landmacht, hetzij bij de Marine. Immers, ginds bekoorde hem al de uniform met 't „djalat kenjeng-krentjang sama pedang”, het rinkelen van den Sabel. Nu, de ouders hebben 'r ook wel ooren naar, want.... 't is 'n goedkoopje opleiding.

Is hij wat bruin getint, dan moet 't gaan bij de Marine zeer worden afgeraden. De équipage betitelt hem toch als: „onze blauwe officier”, gewoon de Hollandsche matroos is om zijn collega Javaan 'n „blauwe” te noemen. Dat snapt hij al heel gauw en loopt 'r uit, daarom heeft men bij de Marine in de hoogere rangen dan ook maar een enkele „zoon van warme zuiderstranden”. Dus, officier bij de Landmacht.

De meest gevaarlijke weg daartoe is zeker uit den troep, door den Officiëren-cursus in Kampen. Al wie 'r op die manier komt, kan men gerust geestkracht toekennen. „Zoo een verdient een Beeresluit. Geruster voor ouders en voogden is 't, als 't kind op de Kadettenschool te Alkmaar of de Koninklijke Militaire Academie te Breda komt — is 't eenmaal op eene van die Militaire inrichtingen, dan ontgaat hem slechts bij hoge uitzondering het officierschap. Bovendien, op 'n kwajen leeftijd is de jongens goed geboren.

Jammer nu, dat men op de Kadettenschool graag leerlingen heeft van een Hoogere Burger School, terwijl tot het slagen voor het toelatings-examen de opleiding aan een lrischool noodig is, of aan een H. B. S. met veel extra lessen.

Onbegrijpelijk, dat betrokkene, „hoogen in den lande” niet 't noodige doen voor eene betere aansluiting met de H. B. S., waar toch het land in deze inrichtingen van Onderwijs zooveel geld steekt en daarvan niet weinig zou kunnen terugkrijgen in het gehalte van zijne officieren.

Helaas, dat om Ambtenaar te worden bij het Binnenlandsch Bestuur in Indië 't nog zoo tobben is, en inmiddels zoovele belangen er onder lijden. Moge daarin spoedig eene goede oplossing komen en 'r meteen wat op gevonden kunnen worden, dat er steeds beschaafde mannen tevens, als Civiel ambtenaar naar Indië gaan — de ingewijde weet: dat menige kwestie (niet zelden een bloedig) ginds ontstond door gebrek aan beschaving van zoo'n ambtenaar.

De opleiding aan een H. B. S. is zeker de aangeezene voor eene deugdelijk algemeene ontwikkeling. Maar 't moeten sterke beenen zijn, die op 12, 13, 14 jarigen leeftijd 't onderwijs daár dragen kunnen. 't Verdient daarom overweging het kind op eene inrichting van onderwijs doen, waar het opgeleid kan worden voor de H. B. S. Daár kwam het op zijn 15de jaar, zal hij meer rijp wezen voor de manier van onderwijzen, die men 'r volgt.

Kon 't daarheen worden geleid door uitbreiding van het meer uitgebreid Lager Onderwijs en ophieven van de nu bestaande 1ste en 2de Klasse H. B. S., ons dunkt het afloopen van de H. B. S., zou minder hoofdbreks kosten aan ouders en voogden en de taak van de leeraren zou 'r ook vrij wat aangenaamer door worden.

Kan het kind opgeleid worden tot ingenieur of tot geneesheer, dan is het zeer zeker met een dezer beide ambten 't beste gebaat, daar de ingenieur en de geneesheer aan geen land gebonden is.

Maar, omdat een kind graag speelt met bijv. spoor-treintjes, daarom zit 'r nog geen ingenieur in, evenmin een dokter, omdat 't gaarne vogeltjes opzet of een dood konijn viilt. Ongetwijfeld kan men een kind in eene bepaalde richting sturen, hiertoe is echter veel overleg noodig en rekening houden met zijn individualiteit. Zaak is 't ook doorgaans, dit zoo te doen, dat het 't kind niet snapt, daar het anders zoo licht, niet zelden ongemerkt, „den kop tegen de krib zet.”

Eene raadpleging van zijn onderwijzer, het herhaaldelijk voelig houden met dezen, zal veel teleurstellends voorkomen.

Het beginsel, dat voor moet zitten bij de opleiding van een kind tot een nuttig lid der maatschappij, zij: wat kan mijn kind worden, niet wat moet mijn kind worden.

Eene groote stad leent zich minder goed tot het opvoeden van kinderen, want, men kan 'r een kind niet altijd goed nagaan. Het moet meermalen aan zich zelf overgelaten worden en ziet en hoort dan veel, wat alles behalve goed voor hem is. Met de opvoedende kracht der omgeving kan de opvoeder niet genoeg rekening houden.

De uitgangen zijn in een groote stad ook vrij wat duurder dan in niet zoo gezellig als in eene Provincie, en terwijl het zoo veel mogelijk met het kind, liefst „in familie” uitgaan, hoogst noodig is voor het meeleven met het kind, voor het oefenen van zijn waarnemingsvermogen, voor het leeren van manieren in de samenleving, voor het ontwikkelen van eene gepaste vrijmoedigheid in gezelschappen. Zoo menig mensch is later „gauche”, omdat bij de opvoeding niet de beschaafde manieren werden aangebracht, verlegen, omdat men hem in zijne onbekendheid te veel aan zichzelf overliet. Om zijne verlegenheid te bedekken, valt hij dan dikwijls in een ander uiterste, wordt brutaal of lomp.

Kan een kind zich alleen bezighouden, zoo leidt gemakzucht bij de opvoeding 'r niet zelden toe, dat men zich ook niet bezighoudt met het kind. Zoo'n kind zoekt van zelf geen voeling met andere kinderen; erg jammer, daar toch kinderen elkaár opvoeden. Wat kunnen zij elkaár flink de waarheid zeggen en wat pakt 't dan in den regel beter, dan wanneer die gehoord wordt uit den mond van anderen.

Vrij zeker zal het eenzelvige kind later staan zonder één enigen vriend — en, in de stormen des levens is een troostend vriendenwoord zooveel waard, kan een vriendehand voor struikelen behouden!

Is het raadzaam, 't zoo te leiden, dat men in beginsel (uitzonderingen kunnen noodig wezen, in verband met zijne individualiteit) een jongen van 14 jaar wat los kan laten, die leeftijd is voor een meisje (waar het geschrevene niet uitsluitend den jongen op 't oog heeft, geldt 't, zeer natuurlijk, ook het meisje) evenwel te jong. De toekomstige vrouw, voorbeschikt tot instandhouding van den mensch, eischt lange, onafgebroken inmening voor de opvoeder. Deze zij vooral niet hare jeugd vergeten, begrijpe, dat zij de rol van moeder vervult! 't Vele „positiefs”, dat het onderwijs tegenwoordig het meisje aanbrengt, moet de waarnemende moeder weten te temperen, door het gevoel (immers, de vrouw is: gevoelswezen, ... zij daarom de man: verstandswezen!) in eene goede richting te leiden. Nu, maar met eene andere bedoeling, weer aangehaald Schiller's:

„Ehret die Frauen sie flechten und weben,
„Himmliche Rosen ins irdische Leben,
„Flechten der Liebe beglückendes Band,
„Und in der Grazie züchtungem Schleier
„Nähren sie wachsam das ewige Feuer
„Schöner Gefühle mit heiliger Hand.”

Het „Balmutter”, zijn is niet altijd aangenaam, maar 't moet gebeuren, als men een meisje opvoedt; de opvoeder, die dat niet begrijpt, neme men het meisje af. Zij onttreke 'r zich niet aan door het

meisje niet te laten uitgaan, want, het leeren uitgaan behoort ook tot de opvoeding.

Gelukkig, dat er tegenwoordig zooveel werkkringen voor de vrouw openstaan, waardoor zij zich een onafhankelijk bestaan scheppen kan. Maar jammer, dat zij in Indië tot nu toe zich slechts met onderwijs-geven redde kan, terwijl de eischen om daarbij Gouvernementsambtenaar te worden niet gering zijn. De aandacht wordt daarom gevestigd op het Frobel („voorbereidend”) onderwijs. Het verwerven van eene acte daarvoor is vrij wat gemakkelijker, echter is het nog geen Rijkszaak, doch moet een goede toekomst hebben, daar de ouders immers meer en meer in zullen zien, dat het jonge kind door een goede bewaarschool onttrokken wordt aan den licht zoo viciëus invloed van de Inlandsche bedienden. Onbegrijpelijk is het, dat deze overwinning de „hooge Oomes” 'r al niet toegebracht hebben, te bewerken, dat het gouvernement dit onderwijs ook aan zich trekt.

De opleiding aan de kweekschool voor bewaarschool-onderwijzersessen te Leiden is zeker de beste, maar aan verscheidene bewaarscholen kan men zich ook voor het examen bekwaamen.

De Inlichtman strijkt doorgaans neêr in den Haag en ... Bidsch 'r zoekt hangaans. Toch is de polderlucht met al hare vochtigheid niet geschikt tot herstel van buikaandoeningen of geschikte zenuwen.

In het hooger gelegen Gelderland of Limburg moet hij weer de gezondheid terug gaan zoeken.

Voor Indische kinderen is de veel meer zuivere, drooge lucht daár ook verre te verkiezen. Zij verliezen 'r al heel gauw de slapte, die hen bij hunne aankomst kenmerkt.

Zoowel jongens als meisjes komen in eene gezonde luchtstreek spoedig bij; de donkere kijkers met languisanten oogopslag en de rose wangen op den lichtgebruinden ondergrond (dat „item maas”) bekenen dan al heel gauw menig, ook zuiver Hollandsch, meisjes- of jongenshart!

(Vervolg en slot.)

Het Reglement op de drukwerken in Ned.-Indië.

Een van de kwesties, waarover zich in Indië reeds langen tijd de gemoederen warm maken, is het „Reglement op de drukwerken.” Niet dezelfde rechten als in het moederland, heeft de Koningin der aarde in onze Kolonie en kan die ook niet hebben. Is de vrijheid van spreken en schrijven één der zaken, die onze heidendaagsche beschaving heeft weten te veroveren, datgene, waarop ieder Nederlander trotsch is en moet men het hier te lande al heel bar maken, zal men wegens pers-delicet veroordeeld worden (wat o.a. bij eene vergelijking met onze Deutsche naburen zeer sterk in 't oog valt), in een Kolonie, waar de regeeringsvorm steeds een meer autocratisch karakter draagt, het diezelfde vrijheid van drukpers meer beperkt, het recht vrijelijk zijne meening te uiten over menschen en dingen, uit den aard der zaak meer aan banden gelegd moeten zijn. In den laatsten tijd zijn er echter gebeurtenissen voorgevallen — wij hebben voor al het oog op de veroordeeling van den heer K. Wijbrands, redacteur van het Nieuws van den Dag in Indië, wegens eene opmerking, welke hij zich als redacteur van de „Sumatra-Post” veroorloofde jegens de assistent-resident van Medan, den heer A. J. Ch. de Neve, thans resident van Borneo's Westkust — die den wensch verklaarbaar maken van hen, die op eene algeheele herziening van het veranderde „Drukpersreglement” in Indië aandringen. Bij den uitgever D. A. Hooyer te Batavia is betreffende deze zaak een vlugschriftje verschenen, waarin te lezen staat, dat genoemd reglement, in Indië veelal „het gewrocht der duisternis” geheeten, noodzakelijk herziening behoeft.

De schrijver beroept zich op enige uitspraken te dien opzichte van rechtskundigen en haalt terloops eenige persvervolgingen aan, waarbij de bepalingen van het Indische drukpersreglement z. i. zeer willekeurig zijn toegepast. Aan 't slot slaakt de schrijver de verzuchting: „Men verblijde zich hier niet met een doode musch. Niettegenstaande door de Tweede Kamer der Staten-Generaal in 1857 is uitgemaakt, dat het Reglement op de Drukwerken in Indië eene herziening behoort te ondergaan”, bestaat hierop in 1902 nog even weinig uitzicht, als op de droogmaking der Zuider Zee. Nog altijd, evenals in 1857, is het „niet aan elk veroorloofd om zijne gedachten en gevoelens, door de drukpers als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting te openbaren.

En dat in eene Nederlandsche Kolonie!!”

Wanneer men de wordingsgeschiedenis van het „Drukpersreglement” in Indië nagaat, zou men inderdaad geneigd zijn tot de meening te komen, dat deze bepalingen enigzins veranderd zijn. Het „Drukpersreglement” werd uitgevaardigd bij Staatsblad 1856 No. 74. Het Oud-Hollandsch en Romeinsch recht die eerst werden afgeschaf (1 Januari 1867), waren toen nog van kracht. In de overgangsbepalingen werden echter de bestaande voorschriften van het Drukpersreglement gehandhaafd, tot andere voorziening.

Sastro Prawiro, die in het Weekblad „De Amsterdammer” van 20 Juli 1902, deze zaak bespreekt en zich op de heftigste wijze uitslaat over den bestaanden toestand, wijst er tot staving zijner beweringen omdrent de viciëusheid van de Drukpers-wetgeving op, dat juist die bepaling „tot nadere voorziening” het eerste deurtje openzette voor willekeurige wetsuitlegging.

„De Indische jurisprudentie heeft voorbeelden aan te wijzen”, zoo schrijft hij, „van de uitlegging, dat die bestaande voorschriften niets anders kunnen zijn, dan de voorschriften, die bestonden, tencijde dat het drukpersreglement door den wetgever werd ontworpen en ineengezet, dat is dus het oud-Hollandsch en Romeinsche recht.” De wetgever, zoo meenen die uitleggers — en volgens Sastro Prawiro met grond — kan toch nooit bedoeld hebben te anticiperen op eene toekomstige wetgeving, tenzij zulks in de vigerende speciaal wordt vermeld. Er is echter ook recht gesproken volgens de uitlegging, dat meergenoemde „bestaande voorschriften” niet mogen worden opgevat als te zijn het oud-Hollandsch en Romeinsch recht, althans van het tijdstip af, dat dit recht werd afgeschaf, d. i. van 1 Januari 1867 af. Er is zelfs nog eene derde partij, die beide bovenomschrevene uitleggingen kennende, uit filosofische overwegingen de leer huldigt, dat „het bewandelen van het middelpad” de meest juiste rechtspraak waarborgt. „Deze censoren menigeeren geit en kool”, aldus schrijft Sastro Prawiro.

De schrijver in het Groene Weekblad wijst op de rechtszekerheid, die hiervan in Indië het gevolg is. Hij weet geen wonderen genoeg te vinden, om het „gewrocht der duisternis”, zooals hij 't noemt, te brandmerken. Hij haalt staattjes aan van beïnvloeding der rechters van buiten af, die inderdaad nog al kras zijn. De veroordeeling van den redacteur der Sumatra-Post, den heer Wijbrands, door het hooggerechtshof tot drie maanden gevangenisstraf en de kosten van het geding (in dit geval 1500 gulden) — hieraan vastknoopend, verkondigt Sastro Prawiro een drietal

stellingen, die de moeite van het kennisnemen waard zijn. Zij luiden:

1°. Het Drukpersreglement eischt dringend herziening.

2°. Het wetsartikel, waarbij bepaald is, dat de ambtenaar van het Openbaar Ministerie naar zijn „bon plaisir” getuigen kan doen oproepen, dient herzien te worden.

3°. Er moet 'n wetsartikel bestaan, dat den rechterlijken ambtenaar ten strengste verbiedt, medewerking aan dagbladen te verleenen”.

Het is niet van vandaag af gisteren, dat drukperskwesties in Indië onder alle kringen van belangstellenden in onze koloniën beroering verwekken. Bij aandachtige lezing van wat in brochures en bladen over het „Drukpersreglement” geschreven wordt, zou men er toekomen de vraag te doen: of het inderdaad bij de daarvoor aangewezen autoriteiten niet een punt van rijpelijke overweging dient uit te maken, of de bepalingen van het Indisch „Drukpersreglement” mischien in een voor-historisch tijdperk thuis behooren en of de regeling daarvan — voor ieder van zoo groot gewicht — niet inderdaad dringend herziening behoeft?

Amsterdam.

A. H.

Aan de Redactie van het „Koloniaal Weekblad”.

Belceld verzoekt ondergeteekende de opname van het navolgende bericht:

In verschillende dagbladen heeft men, in den laatsten tijd, mededeelingen kunnen lezen, over den uitslag der examens voor de Kadettenschool en het Koninklijk Instituut voor de Marine, in verband met het slagen van leerlingen aan de onderscheidene inrichtingen van onderwijs.

Zonder iemand te kort te willen doen, acht ik mij verplicht en gevoel ik mij verheugd, de aandacht te vestigen op de Departementale school te Breda, directeur de heer A. M. Borren en op het instituut van den heer G. Wegerijff te Nijmegen, beiden leden van „Oost en West”.

Van de 1ste school slaagden negen van de tien candidaten en van de 2de vier van de zeven, in het examen voor de Kadettenschool, terwijl ook voor de Marine, door beide scholen, de gunstigste resultaten werden verkregen.

Aan de 1ste school behaalden drie verschillende leerlingen n°. 1 voor Cadet h. t. l., n°. 1 voor Cadet Ned.-Indië en n°. 1 voor Adelborst der 3de Klasse.

Ik achtte het noodig, 't bovenstaande onder de aandacht van de lezers van het „Kol. Weekblad” te brengen.

Nijmegen, 19 Augustus 1902.

E. von Bose.

Correspondentie.

Een lezer van ons blad, maakt de opmerking, dat de „verlofganger” in n°. 21 van het K. W. zijne „invallende gedachten” liet afdrucken zeker niet bekend was met het „Adresboek van in Europa verblijvende Indische Ambtenaren, Officiëren en Wedu-ven,” waarvan de 10e jaargang bij Harms & Co. te Amsterdam is verschenen en dat voor f 0.75 in den boekhandel te koop is.

Het is best mogelijk, dat de „verlofganger” het bewuste adresboekje niet heeft gekend, maar al was dit wel het geval, dan kunnen wij ons toch heel goed begrijpen, dat hem dit niet geheel heeft voldaan. Er komt daarin immers volstrekt niets voor omdrent het groote aantal particulieren, die meer of minder langen tijd in Oost- of West-Indië doorbrachten.

Hieromtrent juiste gegevens te verzamelen, zou echter niet gemakkelijk zijn, en of het practisch nut zou hebben, valt te betwijfelen. Wij geven den verlofganger toe, dat „Oost en West” zou moeten kunnen rekenen in de eerste plaats op de belangstelling der oud-Indiërs en van die stelling uitgaande, vond men in de Adresboeken der groote steden een goeden wegwijzer om die belangstelling te vragen. Deze werd echter tot nog toe niet in die mate ondervonden, als men mocht verwachten. „Oost en West” telt — dit verheugt ons trouwens — bijna even veel leden onder hen, die Indië nooit gezien hebben, als onder de oud-Indiërs in Nederland.

Het is echter een feit, dat het getal onzer leden dagelijks toeneemt, hetgeen wellicht een gevolg is van het langzaam maar zeker doordringen van de overtuiging, dat de Vereeniging een goed werk verricht. Zeer zeker echter hebben wij het ook te danken aan de persoonlijke propaganda door enkele onzer ijverige leden. Mondeling duidelijk uitleggen van hetgeen ons streven is, wordt meestal gevolgd door een toetreden als donateur of lid der Vereeniging. R C

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Maandberichten van het Nederl. Zendingelingen. Aug. en Sept. 1902.

Onze finantiën. — Jaarverslag. — Verslag der Algem. Vergadering. — Rekening over 1901. — Staat der gemeenten en scholen in Madjá-Warná, Kediri, Swaroe, Segaran, Pare-redjâ, Savoe, Sibolangit, Boekoen en Posso. — Enz.

Teysmannia, jaarg. 1902, afl. 6.

Iets over Grententeelt, door Amateur Tuinier. — J. J. Smith: Versieringen van gemoede plantendeelen. — G. d. S. L.: Eenige inzendingen op de tentoonstelling te Bondowoso. — Conserveeren van vruchten. — Mededeelingen over ooftteelt. — Britsch-Indische mangga's. — Korte berichten uit 's Lands Plantentuin. — Dr. J. C. Koningsberger: Over de insecten, die mogelijkwijze bij de verspreiding der surra een rol spelen.

De Indische Mercur, 25e jaarg. (1902), No. 33.

Java-thee te Amsterdam of te Londen? — De Chineseche Likinrechten. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java. — Geschiedenis van Buitenzorg. — Suikerverkoop, oogst 1902. Mjnb. Mpij. Lebong Soelit. — Export-Mpij. „Jacatra”. — Dividenden. — Nieuwe Maatschappijen. — Mjnbouwkundig onderzoek. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	29 Aug. 12 Sept.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	22 " 5 "	11.30 's av.
Genoa, Nederland,	26 " 9 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	2 Sept. 16 "	7.45 v.m.
Marseille, Fr. dienst,	23 Aug. 6 "	7.45 v.m.
Brindisi, Eng. dienst,	29 " 12 "	l. — mid.
Napels, Duits. dienst,	1 Sept. 15 "	9.45 's av.
Via Marseille: Suppletore verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 v.m.		
Via Amsterdam: Suppletore verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.		
MAIL SURINAME.		
St. Nazaire, Fr.,	8 Sept.	7.45 v.m.
Amsterdam, Nederl.,	31 Aug. 14 "	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	2 Sept. 16 "	11.30 's av.

Goud, Zilver en Diamanten.
S. SPIJER,
7 Schoolstraat over de Vischbanken, Den Haag.

Atelier voor reparatiën en het zetten van Diamanten.
WALTHAM en INTERNATIONAAL WATSCH HORLOGES.

Verhuizingen door geheel Europa (onder garantie).

Attesten
ter inzage
van af 1888.

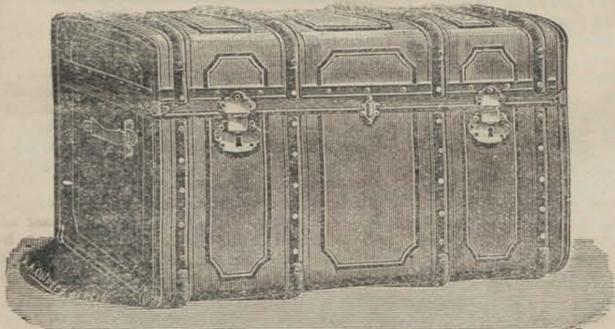

Manden en
Kisten gratis in
bruikleen.

BERGPLAATS voor INBOEDELS.

SNOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL

verkrijgbaar:
NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.
Maat- en Reparatie-Inrichting.

HAAGSCHE KOFFERFABRIEK.

Passage 53-55-57, Den Haag.
— INTERCOMM. TELEPHOON 539. —

Noordblaak 93, Rotterdam.

GROOTSTE SORTERING, SOLIEDST en GOEDKOOPST adres voor
ECHTE RIETEN KOFFERS

met 5 jaar garantie. — 70 pCt. vrachtbesparing. — Eigen fabriek. Deze Koffers
zijn de lichtste. Onze wereldberoemde ECHTE RIETEN KOFFERS zijn sinds jaren
aan het Hof in Nederland en bij duizenden families met tevredenheid in gebruik.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileringen, zowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

C. L. Arbeiter,

Spuistraat 63. Den Haag.
HOFBONTWERKER.

Grootste sortering van uitsluitend 1^e Pelterijen.
Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.
Opzetten van Vogels en Zoogdieren.
Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	6 Sept.	18 Sept.	23 Sept.	12 Oct.	14 Oct.
Gede	20	2 Oct.	7 Oct.	27	29
Ongaran	4 Oct.	16	21	10 Nov.	12 Nov.
Sindoro *	18	30	4 Nov.	24	26
Salak	1 Nov.	13 Nov.	18	8 Dec.	10 Dec.
Lawoe	15	27	2 Dec.	22 Dec.	24
				1903.	1903.
Ardjoeno	29	11 Dec.	16	5 Jan.	7 Jan.
Goentoer	13 Dec.	25	30	19 Jan.	21 Jan.

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.

Anton Lotz,
Horloger-Opticien.
PIET HEINSTRAT 61,
's-GRAVENHAGE.
Export naar
Oost- en West-Indië.

Horloges. — Pendules.
Optische Artikelen.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZONN,

Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.

Maison recommandée
pour costumes „Genre Tailleur”
pour Dames.

ISERIEF & Co.

VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.

Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Ondergoederen

VAN

Jansen en Tilanus.

FRIEZENVEEN.

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche

Stoom-Meubelfabriek
Magazijnen ter Meubilering.

Meubelen,

Tapijten, Gordijnstoffen etc

DEN HAAG:

HOOGSTRAAT 16.

Rotterdam. Utrecht.

Speciaal ingericht voor

HEERENKLEEDING

naar Maat.

J. V. v. d. AREND,
MARCHAND-
TAILLEUR.
Van Kinsbergenstraat 100,
's-Gravenhage.

STEEDS VOORHANDEN:

Fransche en Engelsche Stoffen.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL
HOFSPUI N°97.

ENDERLE en OOSTERVEEN
HOFSPUI N°97.

Haagsch
Publiciteits Bureau
Gebouw Mercurius
NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in
alle bladen der wereld.
Voor de INDISCHE BLADEN
vraag men de
bizardere voordeelige voorwaarden

P. G. DUNGELMANN,
Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94,
's-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne Worst- en Vleeschwaren.
EXPORT NAAR DE INDIEN
onder garantie van goede overkomst.

Th. Snitzelaar,
PIET HEINSTRAT 139,
hoek Zoutmanstraat,
's Gravenhage.

UITRUSTINGEN.

Specialiteit in
Witte, Tricot
en WOLLEN Ondergoederen
VOOR
DAMES, HEEREN
en
KINDEREN.

UITZETTEN
en
Luiermanden.

Magazijnen „NEDERLAND”

AMSTERDAM, ROTTERDAM, UTRECHT, HAARLEM,
DEN HAAG, hoek SPUI en SPUISTRAAT.

Grootste Inrichtingen voor:
Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding.

Speciale afdelingen voor Kleeding naar Maat, Uitrustingen,
Uniformen en Livreiën.

„De Hollandsche Nijverheid”,
LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

TELEFOON INTERC. 1312.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN, LUIERMANDEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.

Lange Poten No. 30.

Speciaal Magazijn van elegante
KINDERJURKEN in Stof-Katoen en Neteldoek.
Kindermantels en Hoeden voor elken leeftijd.

Alle goederen worden op eigen ateliers in elken verlangden tijd op maat ver-
vaardigd, zoodat voor keurige afwerking soliditeit en goed passend wordt ingestaan.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

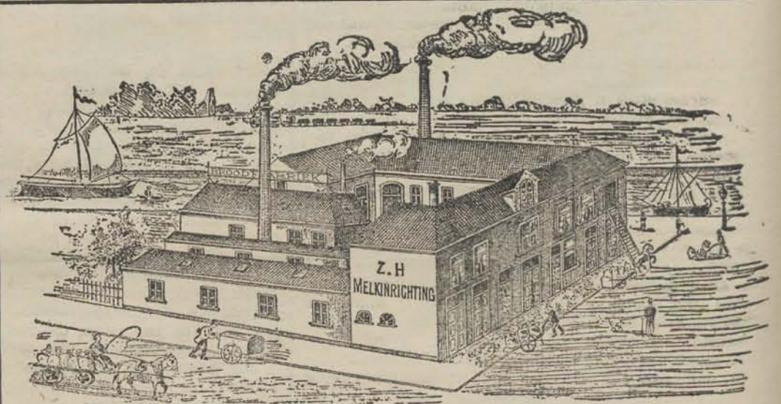
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te
's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

Waldorpstraat b/d Rijswijksche Weg,
heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood uit de
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Bijzondere aanbeveling verdient ons allerwege beroemd

ZOET ROGGEBROOD.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
gewaARBORGd is.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani,